Dhammapada

ཆོས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།

Tibetan Meditation Center

2024

Dhammapada

ཆོས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།

TABLE OF CONTENTS

Twin Verses	4
Heedfulness	10
The Mind	14
Flowers	18
The Fool	24
The Wise	30
An Enlightened One	34
The Thousands	38
Nonvirtue	42
Punishment	46
Old Age	50
The Self	54
The World	58
The Buddha	62
Happiness	68
Affection	72
Anger	
Defilement	
The Righteous	
The Path	
Miscellaneous	
Woeful States	
The Elephant	
Craving	
The Monk	
The Brahmin	

Dhammapada

Homage to Him, the Blessed One, the Perfect One,
the Supremely Enlightened One!

1. Twin Verses

Spoken at Śravastī concerning the monk Caksuspāla:
1. Mind precedes all mental states. Mind is their chief;
they are all mind-made. If a person speaks or acts with
a pure mind, happiness follows him like his never-departing shadow.

2. Mind precedes all mental states. Mind is their chief;
they are all mind-made. If a person speaks or acts with an
impure mine, suffering follows him like a cart-wheel follows a horse.

Spoken in the Jetavana Grove to Tisya:
3. "He abused me, he struck me, he overpowered me,
he robbed me." Those who harbor such thoughts do
not release their hatred.

4. "He abused me, he struck me, he overpowered me,
he robbed me." Those who do not harbor such
thoughts release their hatred.

Spoken to Kālī in the Jetavana Grove:
5. Hatred is never appeased by hatred in this world. By
non-hatred alone is hatred appeased. This is an eternal
truth.

6. There are those who do not realize that one day we
all must die. But those who do realize this settle
their quarrels.

ཆོས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། དྷརྨ་པ་ད། བོད་སྐད་དུ། །ཆོས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ།
བམ་པོ་དང་པོ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།།

༡ ཟུང་ལྡན་གྱི་སྡེ་ཚན།

མཉན་ཡོད་དུ་དགེ་སློང་མིག་སྐྱོང་ལ་གསུངས་པ།
ཆོས་རྣམས་ཡིད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཏེ། །ཡིད་ནི་གཙོ་ཞིང་སྔོན་ལ་འགྲོ།།
གལ་ཏེ་ཡིད་ནི་རབ་དྭངས་པས། །སྨྲས་སམ་ཡང་ན་བྱས་ཀྱང་རུང་།།
དེ་ལ་དེ་ཡིས་བདེ་བ་འཐོབ། །གྲིབ་མ་ཡོལ་བར་མི་འགྱུར་བཞིན། ༡།

ཆོས་རྣམས་ཡིད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཏེ། །ཡིད་ནི་གཙོ་ཞིང་སྔོན་ལ་འགྲོ།།
གལ་ཏེ་གདུག་པའི་ཡིད་ཀྱིས་ནི། །སྨྲས་སམ་ཡང་ན་བྱས་ཀྱང་རུང་།།
དེ་ལ་དེ་ཡིས་སྡུག་བསྔལ་འཐོབ། །ཤིང་རྟ་རྗེས་སུ་འབྲང་བ་བཞིན། ༢།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།
ང་ལ་སྨད་ཅིང་ང་ལ་གནོད། །ང་ལས་འཕྲོག་ཅིང་ང་ཕམ་ཞེས།།
གང་གིས་དེ་དག་སེམས་བྱེད་པ། །དེ་རྣམས་ཁྲོ་བ་ཞི་མི་འགྱུར། ༣།

ང་ལ་སྨད་ཅིང་ང་ལ་གནོད། །ང་ལས་འཕྲོག་ཅིང་ང་ཕམ་ཞེས།།
གང་གིས་དེ་དག་མི་སེམས་པ། །དེ་རྣམས་ཁྲོ་བ་ཞི་བར་འགྱུར། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ནག་མོ་ལའོ།།
འདི་ན་ནམ་ཡང་ཁྲོ་བ་ཡིས། །དགྲ་རྣམས་ཞི་བར་མི་བྱེད་ཀྱང་།།
ཁྲོ་བ་མེད་པས་ཞི་བར་འགྱུར། །འདི་ནི་གཡུང་དྲུང་ཆོས་ཡིན་ནོ །༥།

རང་ཅག་འདི་ན་མགྲོན་པོ་ཞེས། །ལ་ལ་དག་ནི་མི་ཤེས་ཏེ།།
དེ་ལ་གང་གིས་ཤེས་གྱུར་པ། །དེ་ནས་འཁོན་འཛིན་ཞི་བར་འགྱུར། ༦།

Spoken in Śravastī concerning the Elder and Younger Kāla:
7. Just as storm throws a weak tree down, so does Mara overpower the one who lives for the pursuit of pleasures, who is uncontrolled in his senses, immoderate in eating, indolent, and dissipated.

8. Just as storm cannot prevail against a rocky mountain, so Mara can never overpower the one who lives meditating on the impurities, who is controlled in his senses, moderate in eating, and filled with faith and perseverance.

Spoken in Śravastī concerning Davadatta:
9. Whoever should don the monks' yellow robe while being depraved, devoid of self-control and truthfulness, he surely is not worthy of the robe.

10. But whoever is purged of stain, well-established in virtues, and filled with self-control and truthfulness, he indeed is worthy of the yellow robe.

Spoken in the Bamboo Grove concerning Sañjaya:
11. Those who mistake the unessential to be essential and the essential to be unessential, dwelling in such wrong thoughts, never realize the essence.

12. Those who know the essential to be essential and the unessential to be unessential, dwelling in such right thoughts, do realize the essence.

Spoken to Nanda in Śravastī:
13. Just as rain leaks into an ill-thatched house, so passion penetrates a mind unprotected by meditative awareness.

མཉན་ཡོད་དུ་ནག་པོ་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ལའོ།།

སྡུག་པ་རྗེས་སུ་བལྟ་བ་ལ་གནས་ཤིང་། །དབང་པོ་མ་བསྡམ་ཟས་ཀྱི་ཚོད་མི་རིག།
ལེ་ལོ་ལྡན་ཅིང་བརྩོན་འགྲུས་དམན་པ་དེ། །སྟོབས་མེད་ཤིང་ལ་རླུང་བཞིན་བདུད་ཀྱིས་བརྫི།༧ །

མི་སྡུག་རྗེས་སུ་བལྟ་བ་ལ་གནས་ཤིང་། །དབང་པོ་ལེགས་བསྡམ་ཟས་ཀྱི་ཚོད་རིག་པ།།
དད་པ་ལྡན་ཞིང་བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་པ་དེ། །བདུད་ཀྱིས་མི་ཚུགས་རླུང་གིས་བྲག་རི་བཞིན། ༨།

མཉན་ཡོད་དུ་ལྷས་བྱིན་ལའོ།།

གང་ཞིག་འབག་པ་མ་བསལ་བར། །གོས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་དགྲིས་གྱུར་ཀྱང་།།
བདེན་དང་དུལ་བ་མི་ལྡན་པ། །དེ་ལ་ངུར་སྨྲིག་འོས་མ་ཡིན། ༩།

གང་ཞིག་འབགས་པ་བསལ་གྱུར་ཅིང་། །ཚུལ་ཁྲིམས་དག་ལ་གཅེས་པར་འཛིན།།
བདེན་དང་དུལ་བ་ལྡན་གྱུར་པ། །དེ་ཉིད་ལ་ནི་ངུར་སྨྲིག་འོས། ༡༠།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ཡང་དག་རྒྱལ་བ་ལའོ།།

སྙིང་པོ་མེད་ལ་སྙིང་པོ་དང་། །སྙིང་པོ་སྙིང་པོ་མེད་པར་མཐོང་།།
མི་བདེན་ཀུན་རྟོག་སྤྱོད་ཡུལ་ཅན། །དེ་རྣམས་སྙིང་པོ་འཐོབ་མི་འགྱུར། ༡༡།

སྙིང་པོ་ཅན་ལ་སྙིང་པོ་དང་། །སྙིང་མེད་སྙིང་པོ་མེད་པར་མཐོང་།།
ཡང་དག་རྟོག་པའི་སྤྱོད་ཡུལ་ཅན། །དེ་རྣམས་སྙིང་པོ་འཐོབ་པར་འགྱུར། ༡༢།

མཉན་ཡོད་དུ་དགའ་བོ་ལའོ།།

དཔེར་ན་ཉེས་པར་གཡོགས་པའི་ཁྱིམ། །ཆར་པས་ཀུན་ཏུ་བརྡོལ་བར་བྱེད།།
དེ་བཞིན་བསྒོམ་པ་མེད་པའི་སེམས། །འདོད་ཆགས་ཀྱིས་ནི་འབིགས་པར་བྱེད། ༡༣།

14. Just as rain does not leak into a well-thatched house, so passion never penetrates a mind protected by meditative awareness.

Spoken in the Bamboo Grove concerning Cunda:
15. The evildoer grieves here and hereafter; he grieves in both the worlds. He laments and is afflicted, recollecting his own impure deeds.

16. The doer of good rejoices here and hereafter; he rejoices in both the worlds. He rejoices and exults, recollecting his own pure deeds.

Spoken concerning Devadatta:
17. The evildoer suffers here and hereafter; he suffers in both the worlds. The thought, "Nonvirtue have I done," torments him, and he suffers even more when gone to the lower realms.

18. The doer of good delights here and hereafter, he delights in both the worlds. The thought, "Good have I done" delights him, and he delights even more when gone to realms of bliss.

19. Much though he recites the sacred texts, but acts not accordingly, that heedless one is like a cowherd who only counts the cows of others -- he does not partake of the blessings of a holy life.

20. Little though he recites the sacred texts, one who puts the Dharma into practice, forsaking desire, hatred and delusion, with true wisdom and an emancipated mind, clinging to nothing of this or any other world -- he indeed partakes of the blessings of a holy life.

This concludes Chapter 1 concerning the twin verses.

དཔེར་ན་ལེགས་པར་གསོགས་པའི་ཁྱིམ། །ཆར་པས་ཀུན་ཏུ་བརྫོལ་མ་ཡིན།།
དེ་བཞིན་ལེགས་པར་བསྒོམ་པའི་སེམས། །འདོད་ཆགས་ཀྱིས་ནི་འབིགས་མི་བྱེད། ༡༤།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་བསྐུལ་བྱེད་ལའོ།།
ཚེ་འདིར་མྱ་ངན་ཕྱི་མར་མྱ་ངན་འགྱུར། །སྡིག་པ་བྱེད་པ་གཉིས་ཀར་མྱ་ངན་འགྱུར།།
རང་ཉིད་ཉོན་མོངས་གྱུར་པའི་ལས་མཐོང་ནས། །དེ་ནི་མྱ་ངན་དེ་ནི་གདུང་བར་འགྱུར། ༡༥།

ཚེ་འདིར་སྤྲོ་ཞིང་ཕྱི་མར་སྤྲོ་བར་འགྱུར། །དགེ་བ་བྱེད་པ་གཉིས་ཀར་སྤྲོ་བར་འགྱུར།།
རང་ཉིད་རྣམ་པར་དག་པའི་ལས་མཐོང་ནས། །དེ་ནི་དགའ་ཞིང་དེ་ནི་སྤྲོ་བར་འགྱུར། ༡༦།

ཚེ་འདིར་དུང་ཞིང་ཕྱི་མར་གདུང་བར་འགྱུར། །སྡིག་པ་བྱེད་པ་གཉིས་ཀར་གདུང་བར་འགྱུར།།
བདག་གིས་སྡིག་པ་བྱས་ཞེས་གདུང་བར་འགྱུར། །ངན་འགྲོར་སོང་ནས་ལྷག་པར་གདུང་བར་གྱུར། ༡༧།

ཚེ་འདིར་དགའ་ཞིང་ཕྱི་མར་དགའ་བར་འགྱུར །དགེ་བ་བྱེད་པ་གཉིས་ཀར་དགའ་བར་འགྱུར།
བདག་གིས་དགེ་བ་བྱས་ཞེས་དགའ་བར་འགྱུར། །བདེ་འགྲོར་སོང་ནས་ལྷག་པར་དགའ་བར་འགྱུར། ༡༨།

ཡང་དག་བཙུས་པ་མང་པོ་འདོན་བྱེད་ཀྱང་། །དེ་དག་ལས་སུ་མི་བྱེད་བག་མེད་མི།།
གཞན་གྱི་བ་ལང་ཕྱུགས་རྗེས་བགྲང་བ་བཞིན། །དགེ་སྦྱོང་དག་གི་གྲངས་སུ་མི་འགྱུར་རོ། ༡༩།

ཡང་དག་བཙུས་པ་ཉུང་དུ་ཙམ་འདོན་ཡང་། །ཆོས་ལ་ཆོས་དང་མཐུན་པར་སྤྱོད་བྱེད་པ།།
ཆགས་དང་ཞེ་སྡང་རྨོངས་པ་རབ་སྤངས་ཤིང་། ཡང་དག་ཤེས་རབ་རྣམ་པར་དག་པའི་སེམས།།
འདི་དང་ཕྱིས་སུ་ཉེ་བར་ལེན་མེད་པ། །དེ་ནི་དགེ་སྦྱོང་དག་གི་གྲངས་སུ་འགྲོ། ༢༠།།

ཟུང་ལྡན་གྱི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་དང་པོའོ།། །།

2. Heedfulness

Spoken in Vivrta Grove concerning Syāmāvatī:
1. Heedfulness is the path to the deathless state. Heedlessness is the path to death. The heedful die no more. The heedless are as if dead already.

2. Clearly understanding the excellence of heedfulness, the wise exult therein and enjoy the conduct of the noble ones.

3. The wise ones, ever meditative and steadfastly persevering, alone experience nirvana, the incomparable freedom from bondage.

Spoken in the Bamboo Grove concerning Kumbhaghosaka:
4. Ever grows the glory of one who is energetic, mindful and pure in conduct, discerning, and self-controlled, righteous and heedful.

Spoken in the Bamboo Grove to Panthaka the Younger:
5. By effort and heedfulness, discipline and self-mastery, let the wise one make for himself an island that no flood can overwhelm.

6. The foolish and ignorant indulge in heedlessness, but the wise one guards his heedfulness as his best treasure.

7. Do not give way to heedlessness. Do not indulge in sensual pleasures. Only the heedful and meditative attain great happiness.

༢ བག་ཡོད་ཀྱི་སྡེ་ཚན།

གདངས་ཅན་གྱི་ཀུན་དགའ་ར་བར་སྟོ་སངས་ཅན་ལ་གསུངས་པ།

བག་ཡོད་བདུད་རྩིའི་གོ་འཕང་སྟེ། །བག་མེད་པ་ནི་འཆི་བའི་གནས།།
བག་ཡོད་འཆི་བར་མི་འགྱུར་ཏེ། །བག་མེད་པ་ནི་འཆི་དང་འདྲ། ༡།

དེ་ལྟར་མཁས་པ་བག་ཡོད་ནི། །ཁྱད་དུ་འཕགས་པར་ཤེས་ནས་ཀྱང་།།
བག་ཡོད་པ་ནི་སྤྲོ་བྱེད་ཅིང་། །འཕགས་པའི་སྤྱོད་ཡུལ་དག་ལ་དགའ། ༢།

མཁས་པ་རྒྱུན་དུ་བསྒོམ་བྱེད་ཅིང་། །རྟག་ཏུ་བརྟན་ཅིང་ཟིལ་གནོན་པ།།
དེ་དག་རྣལ་འབྱོར་དགེ་བའི་ས། །བླ་མེད་མྱ་ངན་འདས་ལ་རེག ༣།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་བུམ་སྦྲ་ཅན་ལའོ།།

ལྷང་བ་ཡང་ཞིང་དྲན་པ་ལྡན། །དག་སྤྱོད་ངེས་བར་ཞི་བྱེད་པ།།
སྡོམ་ལྡན་ཆོས་ཀྱི་འཚོ་བ་ཅན། །བག་ཡོད་རྣམས་ཀྱི་གྲགས་པ་འཕེལ། ༤།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ལམ་ཕྲན་པ་ལའོ།།

ལྷང་བ་ཡང་དང་བག་ཡོད་ཀྱིས། །ཡང་དག་སྡོམ་དང་དུལ་བ་ཡིས།།
མཁས་པས་གླིང་དུ་བྱས་གྱུར་པ། །གང་ལ་རླབས་ཀྱིས་ཚུགས་པ་མེད། ༥།

བྱིས་པ་བློ་ངན་སྐྱེས་པོ་རྣམས། །བག་མེད་པ་ལ་རྗེས་སུ་སྦྱོར།།
མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་བག་ཡོད་ནི། །ནོར་གྱི་མཆོག་བཞིན་འསྲུང་བར་བྱེད། ༦།

བག་མེད་པ་ལ་སྦྱོར་མི་བྱ། །འདོད་པའི་དགའ་བ་བསྟེན་མི་བྱ།།
བག་ཡོད་བསྒོམས་པར་བྱས་པ་ཡིས། །རྒྱ་ཆེན་བདེ་བ་འཐོབ་པར་འགྱུར། ༧།

Spoken to Mahākāśyapa:
8. Just as the one on the summit of a mountain beholds the groundlings, just so when the wise one casts away heedlessness by heedfulness and ascends the high tower of wisdom, this sorrowless sage beholds the sorrowing and foolish multitude.

9. Heedful among the heedless, wide awake among the sleepy, the wise one advances like a swift horse leaving behind a weak nag.

10. By heedfulness did Indra become the overlord of the gods. Heedfulness is ever praised, and heedlessness ever despised.

11. The bhikshu who delights in heedfulness and looks with fear at heedlessness advances like fire, burning all fetters small and large.

12. The bhikshu who delights in heedfulness and looks with fear at heedlessness will not fall. He is close to nirvana.

This concludes Chapter 2 concerning heedfulness.

འོད་སྲུང་ཆེན་པོ་ལའོ།།

མཁས་པ་གང་ཚེ་བག་མེད་བག་ཡོད་ཀྱིས། །བསྐྲད་ནས་ཤེས་རབ་རབ་དྭངས་ལ་ཞོན་པ།།
སྐྱོ་མེད་རི་བོའི་རྩེ་ནས་ཐང་བཞིན་དུ། །བྱིས་པའི་སྐྱེ་རྒུ་མྱ་ངན་ཅན་ལ་གཟིགས། ༨།

བག་མེད་ཁྲོད་ན་བག་ཡོད་ཅིང་། །ཉལ་བའི་ཁྲོད་ན་སད་གྱུར་པ།།
རྟ་མཆོག་ལྷ་བུའི་མཁས་པ་རྣམས། །སྟོབས་མེད་རྟ་རྣམས་བསྐྱུར་ནས་འགྲོ། ༩།

བག་ཡོད་ཉིད་ཀྱིས་བརྒྱ་བྱིན་ནི། །ལྷ་རྣམས་དག་གི་གཙོ་བོར་གྱུར།།
བག་ཡོད་པ་ནི་རབ་ཏུ་བསྔགས། །བག་མེད་པ་ནི་རྟག་ཏུ་སྨད། ༡༠།

དགེ་སློང་བག་ཡོད་ལ་དགའ་ཞིང་། །བག་མེད་འཇིགས་པར་བལྟ་བ་ནི།།
ཀུན་ཏུ་སྦྱོར་བ་ཕྲ་རགས་རྣམས། །སྲེག་པར་བྱེད་པའི་མེ་བཞིན་འགྱུར། ༡༡།

དགེ་སློང་བག་ཡོད་ལ་དགའ་ཞིང་། །བག་མེད་འཇིགས་པར་བལྟ་བ་ནི།།
ཡོངས་སུ་ཉམས་པ་མི་སྲིད་ཅིང་། །མྱ་ངན་འདས་པའི་གམ་ན་གནས།། ༡༢ །།

བག་ཡོད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་གཉིས་པའོ།། །།

3. The Mind

Spoken at Cāliya Mountain:
1. A fletcher straightens an arrow's shaft; just
so the discerning one straightens his mind, so fickle
and unsteady, so difficult to guard and control.

2.. A fish, when pulled out of water and cast on land,
trembles and quivers; just so is this mind agitated.
Hence should one abandon the realm of Mara.

Spoken at Śravastī:
3. Wonderful, indeed, it is to subdue the mind, so
difficult to subdue, ever swift and seizing whatever it
desires. A tamed mind brings happiness.

4. Let the discerning one guard the mind, so difficult
to detect and extremely subtle, seizing whatever it
desires. A guarded mind brings happiness.

5. Dwelling in the cave (of the heart), the mind,
without form, wanders far and alone. Those who
subdue this mind are liberated from the bonds of Mara.

6. Wisdom never becomes perfect in one whose mind
is not steadfast, who knows not the holy Dharma
and whose faith wavers.

Spoken at Śravastī:
7. There is no fear for an awakened one, whose mind
is not saturated (by desire) nor afflicted (by hate), and who has gone
beyond both merit and non-merit.

8. Realizing that this body is as fragile as a clay pot,
and establishing this mind like a well-fortified city, attack
Mara with the sword of wisdom. Then, guarding
your conquest, remain unattached.

༣ སེམས་ཀྱི་སྤྱི་ཚན།

རྡོ་ལེཡའི་རི་བོར་གསུངས་པ།

སེམས་ནི་གཡོ་ཞིང་འཁྱུག་པ་དང་། །བསྲུང་བར་དཀའ་ཞིང་ཞི་དཀའ་སྟེ།།
མདའ་མཁན་མདའ་མོ་བྱེད་པ་བཞིན། །བློ་དང་ལྡན་པས་བསྲང་བར་བྱ། ༡།

ཆུ་ཡི་ཁྱིམ་དུ་སྐྱེས་པའི་ཉ། །ཐང་ལ་འཕང་བ་ཇི་བཞིན་དུ།།
བདུད་ཀྱི་ཡུལ་ས་བསྒྱུར་བ་ལ། །སེམས་འདི་ཡོངས་སུ་འདར་བར་གྱུར། ༢།

མཉན་ཡོད་དུའོ།།

བཟུང་བར་དཀའ་ཞིང་ཡང་བ་དང་། །གང་དུ་དགའ་བར་འགྲོ་བ་ཡི།།
སེམས་འདུལ་བ་ནི་ལེགས་པ་སྟེ། །སེམས་དུལ་བ་ཡིས་བདེ་བ་འདྲེན། ༣།

བལྟ་བར་དཀའ་ཞིང་གཡེར་བག་ཆེ། །གང་དུ་དགའ་བར་འགྲོ་བ་ཡི།།
སེམས་བསྲུང་བ་ནི་མཁས་པ་སྟེ། །སེམས་བསྲུང་བ་ཡིས་བདེ་བ་འདྲེན། ༤།

རྒྱང་ལ་འགྲོ་ཞིང་གཅིག་པུར་རྒྱུ། །སྙིང་ས་སྦེད་ཅིང་གཟུགས་མེད་པའི།།
སེམས་ནི་གང་གིས་རབ་སྡོམ་པ། །བདུད་ཀྱི་འཆིང་བ་གྲོལ་བར་བྱེད། ༥།

སེམས་ནི་ཡོངས་སུ་མི་གནས་དང་། །དམ་པའི་ཆོས་ནི་མི་ཤེས་དང་།།
རབ་ཏུ་དྭངས་པ་བསྒུགས་པ་ལ། །ཤེས་རབ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་མི་འགྱུར། ༦།

མཉན་ཡོད་དུའོ།།

ཟག་པ་མེད་པའི་སེམས་ལྡན་ཞིང་། །རྒྱུ་བ་མེད་པའི་སེམས་ལྡན་པ།།
བསོད་ནམས་སྡིག་པ་རབ་སྤངས་པའི། །སད་པ་རྣམས་ལ་འཇིགས་པ་མེད། ༧།

ལུས་འདི་བུམ་པ་འདྲ་བར་རིག་བྱས་ཤིང་། །སེམས་འདི་གྲོང་ཁྱེར་འདྲ་བར་བཞག་བྱས་ནས།།
ཤེས་རབ་མཚོན་གྱིས་བདུད་ལས་རྒྱལ་བའི་གཡུལ། །འཐབ་ཅིང་ངལ་བསོ་མེད་པར་བསྲུང་བར་གྱིས། ༨།

Spoken at Śravastī to Tisya:
9. Ere long, alas! this body will lie upon the earth,
limp and lifeless, like a useless log.

Spoken at Kosala concerning the herdsman Nanda:
10. Whatever harm an enemy may do to an enemy, or a hater to a hater, an ill-directed mind inflicts a greater harm on himself.

11. Neither mother, father, nor any other relative can do one greater good than one's own well-directed mind.

This concludes Chapter 3 concerning the mind.

མཉན་ཡོད་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

ཀྱེ་མ་རིང་པོ་མི་ཐོགས་པར། །ལུས་འདི་རྣམ་ཤེས་བྲལ་གྱུར་ཏེ།།
ཡན་ལག་ཕྱེས་ནས་བོང་བ་བཞིན། །ས་ཡི་སྟེང་དུ་འཇིག་པར་འགྱུར། ༩།

ཀོ་ས་ལར་ཕྱུགས་རྗེ་དགའ་བོ་ལའོ།།

འབྲས་བས་འབྲས་སམ་ཡང་ན་ནི། །དགྲ་ཡིས་དགྲ་ལ་ཅི་བྱས་པ།།
དེ་ལས་ཆེས་ཆེར་ཉེས་པ་དག །ལོག་པར་དྲངས་པའི་སེམས་ཀྱིས་བྱེད། ༡༠།

མ་དང་ཕ་ཡིས་མ་བྱས་ཤིང་། །ཉེ་དུ་གཞན་གྱིས་མ་བྱས་པ།།
དེ་ལས་ཆེས་ཆེར་ལེགས་པ་འདི། །ཡང་དག་དྲངས་པའི་སེམས་ཀྱིས་བྱེད།། ༡༡།།

སེམས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་གསུམ་པའོ།། །།

4. Flowers

Spoken at Śravastī:
1. Does anyone wish to conquer Yama's realm of destruction, this world, and the realm of the gods? Who will search for the glorious words of the virtuous Dharma as though they were an expert garland maker looking for flowers?

2. The disciples wish to conquer Yama's realm of destruction, this world, and the realm of the gods. The disciples search for the glorious words of the virtuous Dharma as though they were an expert garland maker looking for flowers.

3. Realizing that this body is like foam, penetrating its mirage-like nature, and plucking out Mara's flower-arrow of desire, go beyond sight of the Lord of Death!

Spoken concerning Virūdhaka:
4. As a mighty flood sweeps away the sleeping village, so death carries away the person of distracted mind who only plucks the flowers (of pleasure).

5. The Destroyer brings under his sway the person of distracted mind who, insatiate in sense desires, only plucks the flowers (of pleasure).

Spoken at Śravastī:
6. As a bee gathers honey from the flower without injuring its color or fragrance, just so the sage moves through the village (while collecting alms).

7. Let none find fault with others; let none see the omissions and commissions of others. But let one see one's own acts, done and undone.

༤ མེ་ཏོག་གི་སྙེ་ཚན།

མཉན་ཡོད་དུ་ངོ་།།

ས་འདི་གཞིན་རྗེའི་འཇིག་རྟེན་དང་། །ལྷ་དང་བཅས་འདི་རྒྱལ་འདོད་སུ།།
ཞེགས་བཤད་དགེ་བའི་ཆོས་ཀྱི་ཚིག །མེ་ཏོག་བཞིན་དུ་འཚོལ་བ་སུ། ༡།

ས་འདི་གཞིན་རྗེའི་འཇིག་རྟེན་དང་། །ལྷར་བཅས་སློབ་མས་རྒྱལ་བར་འདོད།།
ཞེགས་གསུང་དགེ་བའི་ཆོས་ཀྱི་ཚིག །མེ་ཏོག་བཞིན་དུ་སློབ་མས་འཚོལ། ༢།

ལུས་འདི་ན་བུན་ལྟ་བུར་རིག་བྱས་ཤིང་། །ཆོས་ནི་སྨིག་རྒྱུ་ལྟ་བུར་མངོན་ཤེས་པ།།
བདུད་ཀྱི་མེ་ཏོག་མདའ་མོ་བཅག་ནས་ཀྱང་། །འཆི་བདག་རྒྱལ་པོས་མཐོང་བ་མེད་པར་འགྲོ། ༣།

འཕགས་སྐྱེས་པོ་ལའོ།།

མེ་ཏོག་ཙམ་ཞིག་བཏུ་བ་ལ། །རྣམ་པར་ཆགས་པའི་ཡིད་ལྡན་མི།།
ཤ་འོད་ཆེན་པོས་གཉིད་ལོག་པའི། །གྲོང་བཞིན་འཆི་བས་འཁྱེར་ཏེ་འགྲོ། ༤།

མེ་ཏོག་ཙམ་ཞིག་བཏུ་བ་ལ། །རྣམ་པར་ཆགས་པའི་ཡིད་ལྡན་མི།།
འདོད་པ་མ་ཚིམས་ཉིད་དུ་ནི། །འཆི་བས་དབང་དུ་བྱེད་པར་འགྱུར། ༥།

མཉན་ཡོད་དུ་ངོ་།།

ཇི་ལྟར་བུང་བ་མེ་ཏོག་གི །ཁ་དོག་དྲི་ལ་མི་གནོད་པར།།
སྦྲང་རྩི་བླངས་ཏེ་འབྲོས་བྱེད་པ། །དེ་བཞིན་ཐུབ་པ་གྲོང་དུ་རྒྱུ། ༦།

རང་ཉིད་ཁོ་ནའི་བྱ་བ་དང་། །བྱ་བ་མིན་ལ་བལྟ་བྱ་ཡིས།།
གཞན་གྱི་གོ་རིམ་ལོག་པ་དང་། །བྱ་དང་བྱ་མིན་དག་ལ་མིན། ༧།

Spoken at Śravastī to the Upāsakas:
8. Like a beautiful flower full of color but without fragrance, just so, fruitless are the fair words of one who does not practice them.

9. Like a beautiful flower full of color and also fragrant, just so, fruitful are the fair words of one who practices them.

Spoken at Śravastī concerning Viśākhā:
10. As from a great heap of flowers many garlands can be made, just so should many good deeds be done by one certain of death.

Spoken at Śravastī to Ananda:
11. The sweet smell of flowers, not even the fragrance of sandal, *tagara* or jasmine cannot waft against the wind. But the fragrance of virtue can waft against the wind. Truly, the fragrance of a virtuous one pervades all directions.

Spoken in the Bamboo Grove concerning Kāśyapa:
12. Of all the fragrances - sandal, *tagara*, blue lotus, and jasmine - the fragrance of virtue is by far the sweetest.

13. Faint is the fragrance of *tagara* and sandal, but excellent is the fragrance of the virtuous, wafting even among the gods.

Spoken in the Bamboo Grove concerning Godhika:
14. Mara never finds the path of those who are liberated, who abide in heedfulness and perfect conduct, and are freed by perfect knowledge.

མཉན་ཡོད་དུ་དགེ་བསྙེན་ལའོ།།

ཇི་ལྟར་དྲི་ཞིམ་མེད་པ་ཡི། །མེ་ཏོག་མདངས་ལྡན་མཛེས་པ་བཞིན།།
རང་ཉིད་དེ་ལྟར་མི་བྱེད་པའི། །ལེགས་པར་སྨྲས་ལ་འབྲས་བུ་མེད། ༨།

ཇི་ལྟར་དྲི་ཞིམ་ལྡན་པ་ཡི། །མེ་ཏོག་མདངས་ལྡན་མཛེས་པ་བཞིན།།
རང་ཉིད་དེ་ལྟར་བྱེད་པ་ཡི། །ལེགས་པར་སྨྲས་པ་འབྲས་ཡོད་འགྱུར། ༩།

མཉན་ཡོད་དུ་ས་ག་མ་ལའོ།།

ཇི་ལྟར་མེ་ཏོག་ཕུང་པོ་ལས། །མེ་ཏོག་ཕྲེང་བ་མང་བྱེད་ལྟར།།
སྐྱེས་ནས་འཆི་བར་ངེས་པ་རྣམས། །དགེ་བ་མང་དུ་བྱེད་པར་བྱ། ༡༠།

མཉན་ཡོད་དུ་ཀུན་དགའ་བོ་ལའོ།།

མེ་ཏོག་ཙན་དན་རྒྱ་སྤོས་མལླི་ཀའི། །དྲི་ཞིམ་ རྗེ་ཕྱོགས་ལྡོག་སྟེ་འགྲོ་མ་ཡིན།།
དམ་པའི་དྲི་ནི་རྗེ་ཕྱོགས་ལྡོག་སྟེ་འགྲོ། །སྐྱེས་བུ་དམ་པ་ཡུལ་ཀུན་ཁྱབ་པ་འདྲ། ༡༡།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་འོད་སྲུང་ལའོ།།

ཙན་དན་དང་ནི་རྒྱ་སྤོས་སམ། །ཨུཏྤལ་དབྱར་གྱི་མེ་ཏོག་སྟེ།།
དྲི་ཞིམ་འབྱུང་བ་དེ་རྣམས་ལས། །ཚུལ་ཁྲིམས་དྲི་ནི་བླ་ན་མེད། ༡༢།

རྒྱ་སྤོས་དང་ནི་ཙན་དན་གྱི། །དྲི་ཞིམ་གང་ཡིན་ཅུང་ཟད་ཙམ།།
ཚུལ་ཁྲིམས་ལྡན་པའི་དྲི་མཆོག་གང་། །མཐོ་རིས་རྣམས་སུ་ལྡང་བར་བྱེད། ༡༣།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་བ་ལང་བདག་ལའོ།།

ཚུལ་ཁྲིམས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། །བག་ཡོད་ལ་གནས་ཡང་དག་ཤེས།།
རྣམ་པར་གྲོལ་བ་དེར་རྣམས་ཀྱི། །ལམ་ནི་བདུད་ཀྱིས་རིག་མི་འགྱུར། ༡༤།

Spoken in the Jetavana Grove:
15. Upon a heap of rubbish in the road-side ditch
blooms a lotus, fragrant and pleasing.

16. Just so, on the rubbish heap of those (ordinary people)
blinded to virtue the disciple of the Supremely Enlightened
One shines resplendent in wisdom.

This concludes Chapter 4 concerning flowers.

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

ཇི་ལྟར་ཕྱག་དར་ཕུང་པོ་དག །ལམ་པོ་ཆེ་ལ་བོར་བྱས་པ།།
དེ་ན་གཙང་མའི་དྲི་ལྡན་པའི། །ཡིད་འོང་པདྨ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། ༡༥།

དེ་བཞིན་ཕྱག་དར་ལྟ་བུ་ཡི། །སོ་སྐྱེས་ལོང་བའི་ཁྲོད་དག་ན།།
རྫོགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཉན་ཐོས་རྣམས། །ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ཆེར་མཛེས་འགྱུར།། ༡༦།།

མེ་ཏོག་གི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཞི་པའོ།། །།

5. The Fool

Spoken in the Jetavana Grove concerning a poor man:
1. Long is the night to the sleepless; long is the league to the weary. Long is worldly existence to fools who know not the sublime Dharma.

Spoken at Rājagrha:
2. Should a seeker not find a companion who is better or equal, let him resolutely pursue a solitary course; do not associate with fools.

Spoken at Śravastī to Nanda:
3. The fool worries, thinking, "I have sons, I have wealth." Indeed, when he does not even belong to himself, where are the sons, where is the wealth?

4. A fool who is aware of his foolishness is wise at least to that extent, but a fool who thinks himself wise is called a fool indeed.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Udāyi:
5. Though all his life a fool associates with a wise one, he no more comprehends the Truth than a spoon tastes the flavor of the soup.

6. Though a discerning person associates with a wise one only for a moment, he quickly comprehends the truth, just as the tongue tastes the flavor of the soup.

Spoken at Rājagrha:
7. Fools of little wit are enemies unto themselves as they move about doing evil deeds, the fruits of which are bitter.

༥ བྱིས་པའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་དབུལ་པོ་ལ་གསུངས་པ།

གཉིད་མེད་པ་ལ་མཚན་མོ་རིང་། །ངལ་བར་གྱུར་ལ་དཔག་ཚད་རིང་།།
དམ་པའི་ཆོས་ནི་མི་ཤེས་པའི། །བྱིས་པ་རྣམས་ལ་འཁོར་བ་རིང་། ༡།

རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ཏུའོ།།

འགྲོ་བ་རང་ལས་ལྷག་པ་དང་། །རང་དང་མཉམ་པ་མ་རྙེད་ན།།
ཅིས་ཀྱང་གཅིག་པུར་འགྲོ་བར་བྱ། །བྱིས་པ་རྣམས་དང་ལྷན་དུ་མིན། ༢།

མཉན་ཡོད་དུ་དགའ་བོ་ལའོ།།

བདག་ལ་བུ་ཡོད་ནོར་ཡོད་ཅེས། །བྱིས་པ་རྣམས་ནི་སེམས་པར་བྱེད།།
བདག་ཀྱང་བདག་ལ་ཡོད་མིན་ན། །བུ་དང་ནོར་ནི་ག་ལ་ཞིག ༣།

གླུན་པོར་སེམས་པའི་གླུན་པོ་ནི། །དེའི་ཕྱིར་མཁས་པ་ཉིད་ཀྱང་ཡིན།།
གླུན་པོ་མཁས་པར་དྲེགས་པ་དེ། །ངེས་པར་གླུན་པོ་བྱ་བར་བརྗོད། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་འཆར་ཀ་ལའོ།།

ཇི་སྲིད་འཚོ་བའི་བར་དག་ཏུ། །གླུན་པོས་མཁས་པ་བསྟེན་བྱས་ཀྱང་།།
ཐུག་པའི་བྲོ་བ་གཟར་བུས་བཞིན། །ཆོས་ནི་དེ་ཡིས་ཤེས་མི་འགྱུར། ༥།

བློ་དང་ལྡན་པས་ཡུད་ཙམ་ཞིག །མཁས་པ་དག་ལ་བསྟེན་བྱས་ཀྱང་།།
ཐུག་པའི་བྲོ་བ་ལྕེ་ཡིས་བཞིན། །ཆོས་ནི་མྱུར་ཏུ་ཤེས་པར་འགྱུར། ༦།

རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ཏུའོ།།

གང་གིས་རྒྱབ་མོའི་འབྲས་བུ་ནི། །འབྱིན་བྱེད་སྡིག་པའི་ལས་བྱེད་པ།།
བྱིས་པ་བློ་གྲོས་ངན་པ་རྣམས། །རང་ཉིད་རང་གི་དགྲ་བཞིན་སྤྱོད། ༧།

Spoken in the Jetavana Grove to Kāśyapa:
8. Not well done is the action that one regrets later,
and the fruit of which one reaps with tears and weeping.

9. Well done is the action that one does not regret later,
and the fruit of which one reaps with delight
and happiness.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Utpālavarna:
10. So long as an evil deed has not ripened, the fool
thinks it as sweet as honey. But when the evil deed
ripens, the fool comes to grief.

Spoken in the Bamboo Grove concerning the wanderer Jambuka:
11. Month after month a fool may eat his food with the
tip of a blade of grass, but he is still not worth a
sixteenth part of those who have comprehended the
truth.

12. An evil deed committed does not immediately
bear fruit, like milk that does not curdle all at
once. But it follows the fool like smoldering coals
covered by ashes.

Spoken in the Bamboo Grove:
13. To his own ruin the fool gains meaningless knowledge,
for it falls back on his head and destroys his innate goodness.

Spoken to Sudharma in the Jetavana Grove:
14. The fool seeks undeserved reputation, high rank
among monks, authority over monasteries, and
honor among householders.

15. "Let both laymen and monks think that it was done
by me. In every work, great and small, let them
follow me"-- such is the ambition of the fool; thus
the deluded one's desire and pride increase.

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་འོད་སྲུང་ལའོ།།

གང་ཞིག་བྱས་ན་འགྲོད་འགྱུར་བའི། །ལས་དེ་བྱས་པ་ལེགས་པ་མིན།།
མཆི་མའི་གདོང་གིས་ངུ་བཞིན་དུ། །དེ་ཡི་རྣམ་སྨིན་སླར་བརྟེན་འགྱུར། ༨།

གང་ཞིག་བྱས་ན་མི་འགྲོད་པའི། །ལས་དེ་ལེགས་པར་བྱས་པ་སྟེ།།
སྤྲོ་ཞིང་ཡིད་ནི་བདེ་བ་ཡིན། །དེ་ཡི་རྣམ་སྨིན་སླར་བརྟེན་འགྱུར། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཨུཏྤལའི་མདོག་ལའོ།།

ཇི་སྲིད་སྡིག་པ་སྨིན་གྱི་བར། །བྱིས་པས་སྦྲང་རྩི་བཞིན་དུ་སེམས།།
གང་ཚེ་སྡིག་པ་སྨིན་གྱུར་པ། །དེ་དུས་ངེས་པར་སྡུག་བསྔལ་འགྱུར། ༡༠།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ཀུན་ཏུ་རྒྱུ་ལྭ་ལའོ།།

བླུན་པོ་ཟླ་བ་ཟླ་བ་ལ། །ཀུ་ཤའི་རྩེ་མོས་ཟས་ཟ་ཡང་།།
ཆོས་ནི་བགྲང་བར་བྱེད་རྣམས་ཀྱི། །བཅུ་དྲུག་ཆ་ཡང་དེ་མ་ཡིན། ༡༡།

སྡིག་པའི་ལས་ནི་འོ་མ་བཞིན། །དེ་མ་ཐག་ཏུ་མི་འགྱུར་ཏེ།།
ཐལ་བས་གཡོགས་པའི་མེ་བཞིན་དུ། །སླད་ནས་བྱིས་པ་སྲེག་པར་བྱེད། ༡༢།

འོད་མའི་ཚལ་དུའོ།།

ཇི་སྲིད་དོན་མིན་ཤེས་པ་ནི། །བྱིས་པ་དག་ལ་སྐྱེས་ཀྱི་བར།།
བྱིས་པའི་དཀར་པོའི་ཆ་འཇོམས་ཤིང་། །དེ་ཡི་སྤྱི་བོར་རྣམ་པར་ལྷུང་། ༡༣།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཆོས་བཟང་ལའོ།།

དགེ་སློང་ནང་དུ་གྲལ་མགོ་དང་། །བསྟི་གནས་རྣམས་སུ་གཙོ་བོ་དང་།།
ཁྱིམ་གཞན་དག་ཏུ་མཆོད་པ་སྟེ། །མི་སྲིད་པ་རྣམས་འདོད་པར་བྱེད། ༡༤།

ཁྱིམ་པ་དང་ནི་རབ་བྱུང་སྟེ། །གཉིས་ཀ་དག་ནི་ཁོ་བོས་བྱས།།
བྱ་དང་བྱ་མིན་ཅི་ལ་ཡང་། །ང་ཉིད་རབ་ཏུ་དབང་པོ་ཞེས།།
བླུན་པོ་ཀུན་ཏུ་རྟོག་པ་དང་། །འདོད་དང་ང་རྒྱལ་འཕེལ་བར་བྱེད ༡༥།

Spoken at Śravastī concerning Tisya:
16. One is the quest for worldly gain, and quite another is the path to nirvana. Clearly understanding this, let not the monk, the disciple of the Buddha, be carried away by worldly acclaim, but develop detachment instead.

This concludes Chapter 5 concerning the fool.

མཉན་ཡོད་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལོ།།

ལ་ལ་རྙེད་པའི་ལམ་ཡིན་ཏེ། །ལ་ལ་མྱ་ངན་འདས་པའི་ལམ།།
འདི་གཉིས་མངོན་པར་ཤེས་བྱས་ནས། །དགེ་སློང་སངས་རྒྱས་ཉན་ཐོས་རྣམས།།
བཀུར་བསྟི་དག་ལ་མི་དགའ་ཞིང་། །དབེན་ 'པའི་བསྡུགས་པ་བརྗོད་པར་བྱིས།། ༧༨།།

བྱིས་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་ལྔ་པའོ།། །།

6. The Wise

Spoken at the Jetavana Grove:
1. Should you find someone who points out faults and who reproves, follow such a wise and sagacious person as you would a guide to a hidden treasure. It is always better, and never worse, to cultivate such an association.

2. Let him admonish, instruct, and shield you from wrong; the excellent will rejoice in him and the worldly will not like him.

3. Do not associate with evil companions; do not seek the fellowship of the bad natured. Associate with superior friends; seek the fellowship of noble ones.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Mahākapina:
4. He who drinks deeply of the Dharma rests well with a tranquil mind. The wise one ever delights in the Dharma made known by the noble ones.

Spoken in the Jetavana Grove concerning the wise novice:
5. Farmers regulate the waters; fletchers straighten the arrow's shaft; carpenters shape the wood; the wise control themselves.

Spoken in the Jetavana Grove:
6. Just as a solid boulder is not shaken by the wind, just so the wise are not shaken by praise or blame.

7. On hearing the Dharma, the wise become perfectly purified, clear and still like a deep lake.

༦ མཁས་པའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

གང་གིས་སྐྱོང་བ་སྟོན་བྱེད་ཅིང་། །ཡང་དག་སྡོམ་པ་སྒྲུབ་བྱེད་པའི།།
བློ་ལྡན་མཁས་པ་དེ་འདྲ་བ། །མཐོང་ན་གཉེར་སྟོན་བཞིན་དུ་བསྟེན།།
དེ་འདྲ་བསྟེན་པར་བྱེད་རྣམས་ལ། །ལེགས་པ་འབྱུང་ཞིང་སྡིག་པ་མིན། ༡།

གདམས་པར་བྱ་ཞིང་སློབ་པར་བྱ། །མི་མཐུན་པ་རྣམས་བཟློག་པར་བྱ།།
དམ་པ་དེ་ལ་དགྱེས་པ་སྟེ། །དམ་པ་མིན་རྣམས་དགའ་མི་འགྱུར། ༢།

སྡིག་པའི་གྲོགས་པོ་བསྟེན་མི་བྱ། །མ་རབས་སྐྱེས་བུ་བསྟེན་མི་བྱ།།
དགེ་བའི་གྲོགས་རྣམས་བསྟེན་བྱ་ཞིང་། །སྐྱེས་བུ་མཆོག་རྣམས་བསྟེན་པར་བྱ། ༣།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཀ་པིན་ཆེན་པོ་ལའོ།།

རབ་ཏུ་དྭངས་པའི་སེམས་ཀྱིས་ནི། །ཆོས་ནི་བཏུང་སྟེ་བདེ་བར་གཟིམ།།
རྟག་ཏུ་འཕགས་པས་རབ་གསུངས་པའི། །ཆོས་ལ་མཁས་པ་དགའ་བར་འགྱུར། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་དགེ་ཚུལ་མཁས་པ་ལའོ།།

ཡུར་བ་བྱེད་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆུ་འདྲེན་ཅིང་། །མདའ་མཁན་རྣམས་ཀྱི་སྨྱུག་མ་བསྲང་བར་བྱེད།།
ཤིང་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་ཤིང་ནི་འཇོངས་པ་སྟེ། །མཁས་པ་རྣམས་ནི་བདག་ཉིད་འདུལ་བར་མཛད། ༥།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

ཇི་ལྟར་དུམ་བུ་གཅིག་པའི་བྲག །རླུང་གིས་གཡོ་བར་མི་བྱེད་པ།།
དེ་བཞིན་བསྟོད་དང་སྨད་པ་ལ། །མཁས་པ་རྣམས་ནི་གཡོ་བ་མེད། ༦།

ཇི་ལྟར་གཏིང་ཟབ་མཚོ་མོ་ནི། །རྙོག་པ་མེད་ཅིང་རབ་དྭངས་པ།།
དེ་བཞིན་དམ་པའི་ཆོས་ཐོས་ནས། །མཁས་རྣམས་རབ་ཏུ་དྭངས་པར་འགྱུར། ༧།

8. The good renounce (attachment for) everything. The virtuous do not prattle with a yearning for pleasures. The wise show no elation or depression when touched by happiness or sorrow.

9. He is indeed ethical, knowledgeable, and possessed of the Dharma who neither for his own sake nor for the sake of another (does any wrong), who does not crave for sons, wealth, or estate, and does not desire success by unjust means.

Spoken in the Jetavana Grove on the Dharma:
10. Few among men are those who cross to the farther shore. The rest, the bulk of us, only run up and down the shore.

11. But those who act according to the perfectly taught Dharma will cross the realm of death, so difficult to cross.

Spoken in the Jetavana Grove:
12. Abandoning the paths of darkness, the wise one cultivates the bright path. Having gone from home to homelessness, let him yearn for that delight in detachment, so difficult to enjoy.

13. Giving up sensual pleasures with no attachment, let the wise one cleanse himself of defilements of his own mind.

14. Those whose minds have reached full excellence in the factors of enlightenment, who, having renounced acquisitiveness, rejoice in not clinging to things -- rid of defilement, glowing with wisdom, they have attained nirvana in this very life.

This concludes Chapter 6 concerning the wise.

སྐྱེས་བུ་དམ་པ་གནས་སྐབས་ཀུན་ལ་འདུག །བྲང་སྟོང་འདོད་པ་འདོད་པའི་གདམ་མི་གསུངས།
བདེ་བས་དགའ་འམ་འོན་ཏེ་སྡུག་བསྔལ་གྱིས། །མཁས་པ་རྣམས་ལ་མཐོ་དམན་མཐོང་མི་འགྱུར། ༨།

བདག་སླད་མ་ཡིན་གཞན་གྱི་སླད་དུ་མིན། །བུ་ནི་མི་འདོད་ནོར་མིན་ཡུལ་འཁོར་མིན།།
ཆོས་མ་ཡིན་པས་རང་འབྱོར་མི་འདོད་པ། །དེ་ནི་ཚུལ་ལྡན་ཤེས་ལྡན་ཆོས་ལྡན་འགྱུར། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཆོས་ལའོ།།

ཕ་རོལ་སོན་པའི་སྐྱེས་བུ་ནི། །མི་ཡི་ནང་ན་ཉུང་ངུ་ཙམ།།
འོན་ཀྱང་སྐྱེ་རྒུ་གཞན་པ་རྣམས། །ཚུ་རོལ་ཁོ་ནར་རྗེས་སུ་རྒྱུགས། ༡༠།

གང་ཞིག་ཡང་དག་གསུང་བ་ཡི། །ཆོས་ལ་ཆོས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འདུག །
འཆི་བའི་ཡུལ་ས་བགྲོད་དཀའ་བའི། །ཕ་རོལ་སྐྱེ་བོ་དེ་རྣམས་བགྲོད། ༡༡།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

ནག་པོའི་ཆོས་ནི་རྣམ་སྤངས་ནས། །མཁས་པས་དཀར་པོ་གོམས་པར་བྱ།།
ཁྱིམ་ནས་ཁྱིམ་མེད་དབེན་པ་ནི། །གང་དུ་དགའ་བ་དཀའ་བར་སོང་། ༡༢།

ཅི་ཡང་མེད་པར་འདོད་སྤངས་ཏེ། །དེར་ནི་མངོན་དགའ་འདོད་པར་བྱ།།
རང་གི་སེམས་ཀྱི་ཉོན་མོངས་རྣམས། །མཁས་པས་ཡོངས་སུ་འདུལ་བར་བྱ། ༡༣།

གང་གིས་བྱང་ཆུབ་ཡན་ལག་རྣམས། །ཡང་དག་སེམས་ཀྱིས་ལེགས་པར་བསྒོམ།
ལེན་པ་རྣམས་ལས་ཕྱིར་ཕྱུངས་ཤིང་། །ཉེ་བར་ལེན་ལ་མི་དགའ་བ།།
ཟག་ཟད་སྣང་བ་ལྡན་པ་དེ། །འཇིག་རྟེན་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་འདའ།། ༡༤།།

མཁས་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་དྲུག་པའོ།། །།

7. An Enlightened One

Spoken in the Garden of Amara to Jīvaka:
1. The arhat's wandering is at an end. He is sorrowless and wholly liberated, has broken all ties, and is free of suffering.

2. The mindful ones exert themselves in mindfulness. They are not attached to any home; like swans that abandon their lakes, they leave home after home behind.

Spoken in the Jetavana Grove:
3. Those who do not accumulate, who are wise regarding food, and whose object is emptiness and signlessness – their track cannot be traced, like that of birds in the air.

4. Those whose defilements are destroyed and who are not attached to food, whose object is emptiness and signlessness – their path cannot be traced, like that of birds in the air.

Spoken in the Eastern Grove concerning Mahākātyāyana:
5. Even the gods hold dear the wise one, whose senses are subdued like horses well trained by a charioteer, whose pride is eliminated, and whose defilements are exhausted.

6. There is no more worldly existence for the wise one who, like the earth, resents nothing, whose faculties are firm as a tent peg, and who is without mud like a deep pond.

Spoken in the Jetavana Grove to Tisya:
7. Calm is his thought, calm his speech, and calm his deed, who, truly knowing, is wholly freed, perfectly tranquil, and wise.

༄ དགྲ་བཅོམ་པའི་སྡེ་ཚན།

ཨམྲའི་ཚལ་དུ་འཚོ་བྱེད་ལ་གསུངས་པ།

རྒྱུ་བ་ཟད་ཅིང་མྱ་ངན་བྲལ། །ཐམས་ཅད་ཀུན་ཏུ་རྣམ་གྲོལ་བ།།
འཆིང་བ་ཐམས་ཅད་བཅད་པ་ལ། །ཡོངས་སུ་གདུང་བ་ཡོད་མ་ཡིན། ༡།

དྲན་དང་ལྡན་པར་རབ་སྦྱོར་བ། །དེ་རྣམས་གནས་ལ་ཆགས་མ་ཡིན།།
ངང་པས་རྫིང་བུ་གཏོང་བ་བཞིན། །ཁྱིམ་དང་ཁྱིམ་ནི་དེ་ཡིས་འདོར། ༢།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

གང་ལ་བསོག་འཇོག་ཡོད་མིན་ཞིང་། །གང་གིས་ཡོངས་སུ་གནང་བ་སྤྱོད།།
གང་གི་སྤྱོད་ཡུལ་སྟོང་ཉིད་དང་། །མཚན་མེད་རྣམ་པར་ཐར་བ་སྟེ།།
དེ་རྣམས་གོ་འཕང་ནམ་མཁའ་ལ། །བྱ་ལམ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་དཀའ། ༣།

གང་གི་ཟག་པ་ཡོངས་ཟད་ཅིང་། །ཟས་ལ་ཞེན་པ་ཡོད་མ་ཡིན།།
གང་གི་སྤྱོད་ཡུལ་སྟོང་ཉིད་དང་། །མཚན་མེད་རྣམ་པར་ཐར་བ་སྟེ།།
དེ་རྣམས་གོ་འཕང་ནམ་མཁའ་ལ། །བྱ་ལམ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་དཀའ། ༤།

ཤར་གྱི་ཀུན་དགའ་ར་བར་ཀྩུའི་བུ་ཆེན་པོ་ལའོ།།

ཁ་ལོ་བསྒྱུར་བས་ལེགས་དུལ་རྟ་བཞིན་དུ། །གང་གི་དབང་པོ་རྣམས་ནི་ཞི་གྱུར་ཅིང་།།
ང་རྒྱལ་སྤངས་ཤིང་ཟག་པ་ཟད་གྱུར་པ། །ལྷ་ཡང་དེ་ལ་སྨོན་པ་དེ་ལྟ་ཉིད། ༥།

ས་གཞི་བཞིན་དུ་རྣམ་པར་མི་འགོག་སྟེ། །དབང་པོའི་ཕུར་བ་བཞིན་དུ་བརྟུལ་ཞུགས་བརྟན།།
རྫིང་བུ་བཞིན་དུ་རྙོག་པ་དང་བྲལ་བ། །དེ་འདྲ་དག་ནི་འཁོར་བར་མི་འགྱུར་རོ། ༦།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

དེ་ཡི་ཡིད་ནི་ཞི་གྱུར་ཅིང་། །ངག་དང་ལས་ཀྱང་ཞི་བར་གྱུར།།
ཡང་དག་ཤེས་པས་རྣམ་གྲོལ་བའི། །ཉེ་བར་ཞི་བ་དེ་འདྲ་ཉིད། ༧།

8. One who is without admiration (for non-Buddhist views), who knows the uncreated, who has severed all links of embodiment, and is free from longing for place or position -- he, truly, is the most excellent of humans.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Revata:
9. Inspiring, indeed, is that place where Arhats dwell, be it a village, a forest, a vale, or a hill.

10. Inspiring are the forests in which worldlings find no pleasure. There the passionless will rejoice, for they seek no sensual pleasures.

This concludes Chapter 7 concerning an enlightened one.

མི་གང་མོས་པ་མེད་པ་དང་། །མ་བྱས་པ་ཤེས་མཚམས་སྦྱོར་ཅན།།
གནས་སྐབས་ཞེན་པ་བྲལ་བྱུར་བ། །དེ་ནི་སྐྱེས་བུ་མཆོག་ཡིན་ནོ། ༨།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ནམ་གྲུ་ལའོ།།

ཁྲིམ་མམ་ཡང་ན་ནགས་ཚལ་ལམ། །མཚོ་འམ་འོན་ཏེ་ཐང་ཡང་རུང་།།
གང་ན་དགྲ་བཅོམ་བཞུགས་པ་ཡི། །ས་ཕྱོགས་དེ་ནི་ཉམས་སུ་དགའ། ༩།

གང་དུ་སྐྱེ་བོ་མི་དགའ་བའི། །དགོན་པ་རྣམས་ནི་ཉམས་དགའ་སྟེ།།
འདོད་པ་རྗེས་སུ་མི་འཚོལ་བའི། །འདོད་ཆགས་བྲལ་བ་དེ་རྣམས་དགའ།། ༡༠།།

དགྲ་བཅོམ་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བདུན་པའོ།། ||

8. The Thousands

Spoken in the Bamboo Grove:
1. Better than a thousand meaningless words is one meaningful word, by which, upon hearing, one attains peace.

2. Better than a thousand meaningless verses is one meaningful verse, by which, upon hearing, one attains peace.

3. Better than reciting a hundred meaningless verses is the reciting of one verse of Dharma, by which, upon hearing, one attains peace.

4. Though one may conquer a thousand times a thousand people in battle, yet he indeed is the noblest victor who conquers himself.

5. Those who have conquered themselves are restrained. Far better to conquer oneself than a multitude of others.

6. Not even a god, a gandharva, Mara, or Brahma can reverse the victory of a person who is has conquered himself.

Spoken in the Bamboo Grove to Śariputra:
7. Even though one makes offerings by the thousands month after month for a hundred years, honoring those with perfected minds for one moment is better than a century of offerings.

8. Even though one tends a fire puja in the forest for a hundred years, honoring those with perfected minds for one moment is better than a century of fire pujas.

Spoken in the Bamboo Grove to the brahmins:
9. Whatever gifts and oblations one seeking merit might offer in this world for a whole year, all that is not worth one fourth of the merit gained by revering the righteous, which is truly excellent.

༨ སྟོང་ཕྲག་གི་སྡེ་ཚན།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་འོ།།

དོན་མེད་ཚིག་རྣམས་བསགས་བྱས་པའི། །སླ་བ་སྟོང་ཕྲག་དག་ལས་ཀྱང་།།
གང་ཞིག་ཐོས་ན་ཉེར་ཞི་བའི། །དོན་ལྡན་ཚིག་གཅིག་མཉན་པ་མཆོག ༡།

དོན་མེད་ཚིག་རྣམས་བསགས་བྱས་པའི། །ཚིགས་སུ་བཅད་པ་སྟོང་ཕྲག་ལས།།
གང་ཞིག་ཐོས་ན་ཉེར་ཞི་བའི། །ཚིགས་བཅད་རྐང་གཅིག་མཉན་པ་མཆོག ༢།

གང་གིས་དོན་མེད་ཚིག་བསགས་པའི། །ཚིགས་བཅད་བརྒྱ་ཕྲག་འདོན་པ་བས།།
གང་ཞིག་ཐོས་ན་ཉེར་ཞི་བའི། །ཆོས་ཀྱི་ཚིགས་བཅད་གཅིག་ཙམ་མཆོག ༣།

སྟོང་ཕྲག་སྟོང་གི་མི་རྣམས་ནི། །གང་གིས་གཡུལ་དུ་ཕམ་པ་བས།།
བདག་ཉིད་གཅིག་པུ་ཕམ་བྱས་པ། །དེ་ནི་གཡུལ་ལས་རྒྱལ་བའི་མཆོག ༤།

སྐྱེས་བུ་དུལ་བའི་བདག་ཉིད་ཅན། །རྟག་ཏུ་བསྡམ་སྟེ་རྒྱུ་བ་ལ།།
བདག་ཉིད་ཕམ་པ་མཆོག་ཡིན་གྱིས། །སྐྱེ་རྒུ་གཞན་དག་ཕམ་པས་ཅི། ༥།

ལྷ་ཡིས་མ་ཡིན་དྲི་ཟས་མིན། །བདུད་དང་ཚངས་པ་བཅས་པས་མིན།།
དེ་ལྟའི་ངང་ཚུལ་དང་ལྡན་པའི། །རྒྱལ་བའི་སྐྱེས་བུ་ཕམ་པ་མེད། ༦།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ཤཱ་རིའི་བུ་ལའོ།།

སྟོང་ཕྲག་ཟླ་བ་ཟླ་བ་ལ། །མཆོད་སྦྱིན་བརྒྱ་ཕྲག་བྱེད་པ་དང་།།
གང་གིས་བསྒོམ་པའི་བདག་ཉིད་ཅན། །སྐད་ཅིག་ཙམ་ཡང་མཆོད་བྱེད་ན།།
སྦྱིན་སྲེག་ལོ་བརྒྱ་བྱས་པ་བས། །མཆོད་པ་དེ་ཉིད་མཆོག་ཏུ་འགྱུར། ༧།

གང་ཞིག་ལོ་ནི་བརྒྱ་ཕྲག་བར། །ནགས་སུ་མེ་ལ་མཆོད་པ་དང་།།
གང་གིས་བསྒོམ་པའི་བདག་ཉིད་ཅན། །སྐད་ཅིག་ཙམ་ལ་མཆོད་བྱེད་ན།།
སྦྱིན་སྲེག་ལོ་བརྒྱ་བྱས་པ་བས། །མཆོད་པ་དེ་ཉིད་མཆོག་ཏུ་འགྱུར། ༨།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་བྲམ་ཟེ་ལའོ།།

གང་ཞིག་བསོད་ནམས་བལྟ་བས་འཇིག་རྟེན་དུ། །འབྱུད་འཁོར་ལོ་ལ་མཆོད་ཅིང་སྦྱིན་བྱེད་པ།
དེ་ཀུན་བཞི་ཆ་ཙམ་ཡང་མི་ཕོད་པའི། །དྲང་པོར་གཤེགས་ལ་བསྙེན་བཀུར་ཆེ་ཆེར་ལེགས། ༩།

Spoken in the Nada temple concerning Prince Dīghāvu:
10. To one eager to show physical respect and use honorific speech, these four blessings accrue: long life and beauty, happiness and strength.

Spoken in the Jetavana Grove concerning a novice:
11. Living one day in virtue and meditation is better than living a hundred years in immorality and without concentration.

12. Living one day as a wise meditator is better than living a hundred years foolish and without concentration.

13. Living one day in intense effort and firm commitment is better than living a hundred years lazy and with lesser perseverance.

14. Living one day seeing the arising and destruction of phenomena is better than living a hundred years without ever seeing the rise and fall of phenomena.

15. Living one day seeing the ambrosia (deathless) state is better than living a hundred years without ever seeing the ambrosia state.

16. Living one day seeing the supreme Dharma is better than living a hundred years without ever seeing the supreme Dharma.

This concludes Chapter 8 concerning the thousands.

ནགས་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་རྒྱལ་བུ་རིང་པོ་ལའོ།།

རྟག་ཏུ་ནན་རབས་ལ་གུས་ཤིང་། །ཞི་ས་སྣྲ་བའི་ཚུལ་ཅན་ལ།།
ཚེ་དང་མདངས་དང་བདེ་བ་སྟོབས། །ཆོས་བཞི་དག་ནི་འཕེལ་བར་འགྱུར། ༧༠།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་དགེ་ཚུལ་ལའོ།།

ཚུལ་འཆལ་མཉན་པར་མི་འཇོག་པ། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
ཚུལ་ཁྲིམས་ལྡན་པའི་བསམ་གཏན་པ། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༡།

ཤེས་འཆལ་མཉན་པར་མི་འཇོག་པ། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
ཤེས་རབ་ཅན་གྱི་བསམ་གཏན་པ། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༢།

བརྩོན་འགྲུས་དམན་ཅིང་ལེ་ལོ་ཅན། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
བརྩོན་འགྲུས་རྩོམ་པའི་བརྟན་པ་ཅན། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༣།

སྐྱེ་ཞིང་ཟད་པ་མི་ཤེས་པ། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
སྐྱེ་ཞིང་ཟད་པ་ཤེས་པ་ནི། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༤།

བདུད་རྩིའི་གོ་འཕང་མ་མཐོང་བར། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
བདུད་རྩིའི་གོ་འཕང་མཐོང་བ་ནི། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༥།

ཆོས་ཀྱི་མཆོག་ནི་མ་མཐོང་བར། །ལོ་བརྒྱ་དག་ཏུ་འཚོ་བ་ལས།།
ཆོས་ཀྱི་མཆོག་ནི་མཐོང་བ་ཡིས། །ཉི་མ་གཅིག་ལ་འཚོ་བ་མཆོག ༧༦།།

སྟོང་ཕྲག་གི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བརྒྱད་པའོ།། །།

9. Nonvirtue

Spoken in the Jetavana Grove concerning a brahmin:
1. Hasten to do good; restrain your mind from evil. One who is slow in doing good, his mind delights in nonvirtue.

2. Should a person commit evil, let him not do it again and again. Let him not find pleasure therein, for painful is the accumulation of nonvirtue.

3. Should a person do good, let him do it again and again. Let him find pleasure therein, for blissful is the accumulation of good.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Anāthapindada:
4. The nonvirtuous one may appear to be excellent before his nonvirtue matures. But when it does mature, (the results of) his nonvirtues are revealed.

5. The virtuous one may appear to be inferior before his virtue matures. But when it does mature, (the results of) his virtues are revealed.

6. Think not lightly of nonvirtue, saying, "Harm will not come to me." Drop by drop is the water pot filled. Likewise, the fool, gathering it little by little, fills himself with nonvirtue.

7. Think not lightly of good, saying, "Benefit will not come to me." Drop by drop is the water pot filled. Likewise, the wise one, gathering it little by little, fills himself with good.

Spoken in the Jetavana Grove concerning a merchant:
8. Just as a trader with a small escort and great wealth would avoid a perilous route, or just as one desiring to live avoids poison, just so should one shun nonvirtue.

༩ སྡིག་པའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་བྲམ་ཟེ་ལ་འོ།།

དགེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་བྲེལ་བར་བྱ། །སྡིག་པ་ལས་ནི་སེམས་བཟློག་བྱ།།
བསོད་ནམས་བྱེད་ལ་ཕྱི་བཤོལ་ན། །ཡིད་ནི་སྡིག་ལ་དགའ་བར་འགྱུར། ༡།

སྐྱེས་བུས་བརྒྱ་ལ་སྡིག་བྱས་ཀྱང་། །ཡང་དང་ཡང་དུ་དེ་མི་བྱ།།
དེ་ལ་འདུན་པར་མི་བྱ་སྟེ། །བསགས་པའི་སྡིག་པ་སྡུག་བསྔལ་ཉིད། ༢།

སྐྱེས་བུས་བསོད་ནམས་བྱེད་པ་ན། །ཡང་དང་ཡང་དུ་དེ་དག་བྱ།།
དེ་ལ་འདུན་པར་བྱ་བ་སྟེ། །དགེ་བའི་ཕུང་པོ་བདེ་བ་ཉིད། ༣།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་མགོན་མེད་ཟས་སྦྱིན་ལ་འོ།།

ཇི་སྲིད་སྡིག་པ་སྨིན་གྱི་བར། །སྡིག་ཅན་ཡིན་ཡང་བཟང་པོར་མཐོང་།།
གང་ཚེ་སྡིག་པ་སྨིན་གྱུར་བ། །དེའི་ཚེ་སྡིག་པ་ཅན་རྣམས་མཐོང་། ༤།

ཇི་སྲིད་བཟང་པོ་སྨིན་གྱི་བར། །བཟང་པོ་ཡིན་ཡང་སྡིག་པར་མཐོང་།།
གང་ཚེ་བཟང་པོ་སྨིན་གྱུར་བ། །དེ་ནས་བཟང་པོ་རྣམས་མཐོང་འགྱུར། ༥།

བདག་ལ་དེ་ཡིས་ཅི་གནོད་ཅེས། །སྡིག་པ་ལ་ནི་བརྙས་མི་བྱ།།
ཆུ་ཡི་ཐིགས་པ་བབས་པ་ཡིས། །ཆུ་བུམ་ཉིད་ཀྱང་གང་བར་འགྱུར།།
ཅུང་ཟད་ཅུང་ཟད་བསགས་པ་ཡིས། །བླུན་པོ་སྡིག་པས་གང་བར་འགྱུར། ༦།

བདག་ལ་དེ་ཡིས་ཅི་ཕན་ཅེས། །བསོད་ནམས་ལ་ནི་བརྙས་མི་བྱ།།
ཆུ་ཡི་ཐིགས་པ་འབབ་པ་ཡིས། །ཆུ་བུམ་ཉིད་ཀྱང་གང་བར་འགྱུར།།
ཅུང་ཟད་ཅུང་ཟད་བསགས་པ་ཡིས། །མཁས་པས་བསོད་ནམས་རྫོགས་པར་འགྱུར། ༧།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཚོང་པ་ལ་འོ།།

ནོར་ཆེན་ཚོང་པ་གྲོགས་ཉུང་བ། །འཇིགས་པའི་ལམ་ལས་བྱོལ་བ་དང་།།
འཚོ་འདོད་རྣམས་ཀྱི་དུག་སྤོང་བཞིན། །སྡིག་པ་རྣམས་ནི་ཡོངས་སུ་སྤོངས། ༨།

Spoken in the Bamboo Grove:
9. If on the hand there is no cut, one may carry even poison in it. Poison does not affect one who is free from wounds, for one who does no nonvirtue will experience no harm.

Spoken in the Jetavana Grove:
10. Like fine dust thrown against the wind, evil flys back upon the fool who harms the innocent and oppresses the just.

Spoken concerning Tisya:
11. Some are born from the womb; the wicked are born in a hell realm; those who do good go to the higher realms; the stainless pass from sorrow.

Spoken to the three groups of monks:
12. Neither in the sky nor in mid-ocean, not by entering into mountain clefts, nowhere in the world is there a place where one may escape from the results of nonvirtuous deeds.

Spoken concerning Suprabuddha at Nyagrodha Park:
13. Neither in the sky nor in mid-ocean, not by entering into mountain clefts, nowhere in the world is there a place where one will not be overcome by death.

This concludes Chapter 9 concerning nonvirtue.

འོད་མའི་ཚལ་དུའོ།།

ལག་པ་རྨ་དང་མི་ལྡན་ན། །དུག་ནི་ལག་པས་འཛིན་དུ་རུང་།།
རྨ་མེད་པ་ལ་དུག་མི་འཇུག །མ་བྱས་པ་ལ་སྡིག་པ་མེད། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

རྣམ་དག་བསྙད་ཀ་མེད་པའི་སྐྱེས་བུ་དང་། །ཉེས་ཆུང་མི་ལ་སུ་ཡིས་གནོད་བྱས་པ།།
རྗེ་ཕྱོགས་ལོག་སྟེ་རྡུལ་ཕྲན་གཏོར་བ་བཞིན། བླུན་པོ་རང་གིས་སྡིག་དེ་སླར་འཁོབ་འགྱུར། ༡༠།

སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

ཁ་ཅིག་མངལ་དུ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། །སྡིག་པའི་ལས་ཅན་དམྱལ་བར་སྐྱེ།།
ལེགས་པར་བྱེད་རྣམས་མཐོ་རིས་བགྲོད། །ཟག་པ་ཟད་པ་མྱ་ངན་འདའ། ༡༡།

དགེ་སློང་གསུམ་ལའོ།།

གང་དུ་སྡིག་པའི་ལས་ཀྱིས་མི་ཚུགས་པའི། །ས་ཕྱོགས་དེ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ།།
བར་སྣང་ལ་མེད་རྒྱ་མཚོའི་དབུས་སུ་མེད། །རི་བོའི་སུལ་དང་བྲག་གི་ཁོངས་སུ་མེད། ༡༢།

ཐུ་ཕྲོ་ཧྣའི་དགོན་པར་ལེགས་པར་རབ་སད་ལའོ།།

གང་དུ་གནས་ན་འཆི་བས་མི་ཚུགས་པའི། །ས་ཕྱོགས་དེ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ།།
བར་སྣང་ལ་མེད་རྒྱ་མཚོའི་དབུས་སུ་མེད། །རི་བོའི་སུལ་དང་བྲག་གི་ཁོངས་སུ་མེད།། ༡༣།།

སྡིག་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་དགུ་པའོ།། ||

10. Punishment

Spoken in the Jetavana Grove concerning the band of six monks:
1. All tremble at punishment; all fear death. Putting oneself in the place of another, one should never kill or cause another to kill.

2. All tremble at punishment; life is dear to all. Putting oneself in the place of another, one should never kill or cause another to kill.

3. One who, while himself seeking happiness, punishes other beings who also desire happiness, will not attain happiness hereafter.

4. One who, while himself seeking happiness, does not punish other beings who also desire happiness, will find happiness hereafter.

Spoken in the Jetavana Grove:
5. Never speak harshly to anyone, for those thus spoken to will respond in kind. Indeed, senseless speech hurts, and retaliation may overtake you.

6. If, like a broken gong, you silence yourself, you have approached nirvana, for vindictiveness is no more in you.

Spoken to Viśākhā in the East Park:
7. Just as a cowherd drives the cattle to pasture with a staff, so do old age and death drive the life force of beings (from existence to existence).

Spoken in the Bamboo Grove concerning the pretas:
8. When the fool commits nonvirtues, he does not recognize what he has done. The witless one is tormented by his own deeds, like one burnt by fire.

༡༠ ཚད་པའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་དྲུག་སྡེ་ལ་གསུངས་པ།

ཚད་པ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་སྐྲག །འཆི་བ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་འཇིགས།།
རང་ཉིད་ལ་ནི་དཔེ་ལོངས་ལ། །བརྡེག་པར་མ་བྱེད་གསོད་མ་བྱེད། ༡།

ཚད་པ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་སྐྲག །གསོན་པ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་དགའ།།
རང་ཉིད་ལ་ནི་དཔེ་ལོངས་ལ། །བརྡེག་པར་མ་བྱེད་གསོད་མ་བྱེད། ༢།

རང་གི་བདེ་བ་བཙལ་ནས་ནི། །བདེ་བ་འདོད་པའི་མི་རྣམས་ལ།།
ཚད་པ་གཙོད་པར་བྱེད་པ་དེ། །ཕྱི་མར་བདེ་བ་འཐོབ་མི་འགྱུར། ༣།

རང་གི་བདེ་བ་བཙལ་ནས་ཀྱང་། །བདེ་བ་འདོད་པའི་མི་རྣམས་ལ།།
ཚད་པ་གཙོད་པར་མི་བྱེད་ན། །ཕྱི་མར་བདེ་བ་འཐོབ་པར་འགྱུར། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

ཚིག་རྩུབ་ཅི་ཡང་སྨྲ་མི་བྱ། །ཁྱོད་ལ་སྨྲས་པའི་ལན་སློན་འགྱུར།།
ཁ་འཐབ་གཏམ་ནི་སྡུག་བསྔལ་ཉིད། །ཁྱོད་ལ་དབྱུག་པ་སླར་རེག་འགྱུར། ༥།

འོན་ཏེ་སྣང་པའི་འཁར་བ་བཞིན། །རང་གིས་ཅི་ཡང་མི་སྨྲ་ན།།
མྱ་ངན་འདས་པ་འདི་ཡིས་འཐོབ། །བཀྱལ་བའི་ཚིག་དག་ཡོད་མ་ཡིན། ༦།

ཤར་གྱི་ནགས་སུ་ས་ག་མ་ལའོ།།

ཇི་ལྟར་ཕྱུགས་རྫིས་དབྱུག་པ་ཡིས། །ཕྱུགས་རྣམས་ལྷས་སུ་འདེད་བྱེད་པ།།
དེ་བཞིན་སྲོག་ཆགས་རྣམས་ཀྱི་ཚེ། །རྒ་དང་འཆི་བས་འདེད་པར་འགྱུར། ༧།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ཡི་དྭགས་ལའོ།།

འོན་ཀྱང་སྡིག་པའི་ལས་བྱས་པ། །བྱིས་པ་དག་ནི་མི་ཤེས་ཏེ།།
བློ་ངན་རང་གི་ལས་རྣམས་ཀྱིས། །མེ་ཡིས་ཚིག་པ་བཞིན་དུ་གདུང་། ༨།

Spoken in the Bamboo Grove:
9. He who inflicts punishment on the undeserving, and offends those who are innocent, will soon experience one of these ten states:

10. sharp pain, or disaster, bodily injury, serious illness, or derangement of mind,

11. trouble from the government, slander, scandalous gossip, separation from loved ones, loss of wealth,

12. houses destroyed by ravaging fire; and, upon dissolution of the body that ignorant one is reborn in a hell realm.

Spoken in the Jetavana Grove:
13. Going around naked, wearing matted hair, fasting, sleeping on the ground, smearing oneself with ashes and dust, sitting upright – none of these practices can purify one who has not overcome desire.

14. Even though one may be well dressed, if he is controlled, peaceful and completely restrained, and has pure conduct, he, truly, is bhikshu, a spiritual being, a brahmin.

15. Only rarely is there one in this world who, restrained by modesty, avoids reproach as a thoroughbred horse avoids the whip.

16. One with confidence and realization of emptiness, with devotion, morality, perseverance, and certainty in the Dharma will bring perfect knowledge and conduct, mindfulness, and destruction of this limitless suffering, like a thoroughbred horse touched by the whip.

17. Farmers regulate the waters, fletchers straighten arrows' shafts, carpenters shape wood, and the spiritual control themselves.

This concludes Chapter 10 concerning punishment.

འོད་མའི་ཚལ་དུ་ལོ།།

གང་གིས་ཆད་པ་མི་འོས་པའི། །ཉེས་མེད་ཆད་པས་གཙོད་བྱེད་པ།།
གནས་སྐབས་བཅུ་པོ་གང་རུང་ལ། །ངེས་པར་མྱུར་དུ་འགྲོ་བ་སྟེ། ༩།

རྩུབ་མོའི་ཚོར་བས་ཟིལ་གནོན་དང་། །ལུས་ནི་དུམ་བུར་ཆད་པ་དང་།།
ལྷི་བའི་གནོད་པ་འབྱུང་བ་འམ། །སེམས་ནི་རབ་ཏུ་འཁྲུགས་པ་འཕོབ། ༡༠།

རྒྱལ་པོ་ཡིས་ནི་ཉམས་ང་དང་། །ཡང་ན་མི་ཁ་དྲག་པོ་སྟེ།།
གཉེན་རྣམས་ཡོངས་སུ་འཛད་པ་འམ། །ལོངས་སྤྱོད་དག་ནི་རབ་ཏུ་འཇིག ༡༡།

འོན་ཏེ་ཡང་ན་འདི་ཡི་ཁྱིམ། །མེ་དང་གློག་གིས་ཚིག་འགྱུར་ཞིང་།།
ཤེས་རབ་འཆལ་བ་ལུས་ཞིག་ནས། །དེ་ནི་དམྱལ་བ་ཉིད་དུ་སྐྱེ། ༡༢།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ལོ།།

གཅེར་བུར་འགྲོ་དང་རལ་བ་འདྲམ་རྫབ་དང་། །ཁ་ཟས་མི་ཟ་ཐང་ལ་ཉལ་བ་དང་།།
རྡུལ་གྱིས་གཡོགས་དང་ཙོག་བུའི་སྤྱོད་པ་ཡིས། །འདོད་ཞེན་མ་བརྒལ་མི་ནི་དག་མི་འགྱུར། ༡༣།

རྒྱན་གྱིས་བརྒྱན་པར་བྱས་ཀྱང་ཆོས་སྤྱོད་ཅིང་། །དུལ་ཞིང་ཡང་དག་སྡོམ་ལྡན་ཚངས་པར་སྤྱོད།།
འབྱུང་པོ་ཀུན་ལ་ཆད་པ་སྤངས་པ་དེ། །དགེ་སློང་དགེ་སྦྱོང་དེ་ཡིན་བྲམ་ཟེའང་དེ། ༡༤།

གང་ཞིག་ཧ་བཟང་ལྕགས་ལ་བཞིན། །སྨད་པ་རབ་ཏུ་མི་རྟོགས་པ།།
ངོ་ཚས་དགག་པའི་སྐྱེས་བུ་ནི། །འཇིག་རྟེན་ན་ནི་འགའ་ཡོད་དམ། ༡༥།

སྤོབས་པ་ལྡན་ཞིང་ཡང་དག་རིག་གྱུར་ཅིང་། །དད་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ནི་བརྩོན་འགྲུས་དང་།།
ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་ཆོས་ལ་ངེས་པ་ཡིས། །རྟ་མཆོག་ལྕགས་ཀྱིས་གཞུས་པ་ཇི་བཞིན་དུ།།
རིག་དང་ཞབས་ལྡན་སོ་སོར་དྲན་ལྡན་རྣམས། །མི་ཆུང་སྡུག་བསྔལ་འདི་ནི་རབ་སྤོང་བྱ། ༡༦།

ཡུར་བ་མཁན་གྱིས་ཆུ་འདྲེན་ཅིང་། །མདའ་མཁན་རྣམས་ནི་སྨྱུག་མ་བསྲང་།།
ཤིང་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་ཤིང་འདྲོངས་ཏེ། །བརྟུལ་ཞུགས་བཟང་རྣམས་བདག་ཉིད་འདུལ། ༡༧།།།

ཆད་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་པའོ།། །།

11. Old Age

Spoken in the Jetavana Grove:
1. While this world is ever ablaze, why this laughter, why this jubilation? Shrouded in darkness, will you not seek the light?

2. Behold this body of which nothing is lasting or stable – bloated, a heaped mass of sores, diseased, and unreliable.

Spoken in the Jetavana Grove:
3. Fully worn out is this body, a nest of disease and fragile. This foul mass breaks up, for death is the end of all life.

Spoken in the Jetavana Grove:
4. These dove-colored bones are like gourds that lie scattered around in autumn. Having seen them, how can you seek delight?

Spoken in the Jetavana Grove to Rŭpanandā:
5. This city (the body) is built of bones, plastered with flesh and blood; within are decay and death, pride and deceit.

Spoken in the Jetavana Grove concerning the goddess Mallikā:
6. Even ornamented royal chariots wear out, and indeed this body, too, wears out. But the Dharma of the holy ones does not age; the content mind will reveal this truth directly..

Spoken in the Jetavana Grove concerning Lāludāyi:
7. One of little learning grows old like a bull. He grows only in bulk, but his wisdom does not grow.

༡༡ རྒས་པའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

རྟག་ཏུ་རབ་ཏུ་འབར་བ་ལ། །ཅི་ལ་བགད་ཅིང་ཅི་ལ་དགའ།
མུན་པས་ཀུན་ནས་གཡོགས་པ་ཁྱོད། །སྒྲོན་མེ་འཚོལ་བར་མི་བྱེད་དམ། ༡།

ལྟོས་ཤིག་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་གཟུགས། །རྨ་ཡིས་ལུས་ནི་རབ་བསྐྲངས་པ།།
ནད་པ་ཀུན་རྟོག་མང་པོ་ཅན། །གང་ལ་བརྟན་པའི་གནས་མ་མཆིས། ༢།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

གཟུགས་ནི་ཡོངས་སུ་རྒས་གྱུར་ཅིང་། །ནད་ཀྱི་ཚང་སྟེ་ཡ་ང་བ།།
རྣག་གི་ཕུང་པོ་འདི་ཞིག་ནས། །གསོན་པའི་མཐའ་མར་འཆི་བ་ཉིད། ༣།

གང་འདི་རྣམས་ནི་སྟོན་ཀ་ཡི། །ཀུ་བ་བཞིན་དུ་འཐོར་གྱུར་བའི།།
རུས་པ་ཐུ་བའི་མདོག་ཅན་ཏེ། །དེ་རྣམས་མཐོང་ན་དགའ་བ་ཅི། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་གཟུགས་དགའ་མ་ལའོ།།

ཤ་དང་ཁྲག་གི་འདམ་བྱུགས་པའི། །རུས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་བྱས་པ་དེར།།
རྒ་བ་དང་ནི་འཆི་བ་དང་། །ང་རྒྱལ་དང་ནི་བསླུ་བྲིད་གནས།༥།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ལྷ་མོ་མལླིཀ་ལའོ།།

རྒྱལ་པོའི་ཤིང་རྟ་ཁྲ་བོ་རྙིང་བར་འགྱུར། །འོན་ཏེ་ཡང་ན་ལུས་ཀྱང་རྒ་བར་འགྱུར།།
དམ་པ་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ནི་རྒ་མི་འགྱུར། །ཆོག་ཤེས་དམ་པའི་དངོས་པོར་རབ་ཏུ་བསྟན། ༦།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་འཆར་ཀ་དམར་པོ་ལའོ།།

ཐོས་པ་ཆུང་བའི་སྐྱེས་བུ་ནི། །བ་ལང་བཞིན་དུ་རྒས་གྱུར་ཏེ།།
དེ་ཡི་ཤ་རྣམས་འཕེལ་གྱུར་ཀྱང་། །དེ་ཡི་ཤེས་རབ་འཕེལ་མ་གྱུར། ༧།

8. Through many a birth in samsara have I wandered in vain, seeking the builder of this house (of life). Repeated birth is indeed suffering!

9. O housebuilder, you are seen! You will not build this house again. For your rafters are broken and your ridgepole shattered. My mind has reached the uncompounded; I have attained the destruction of craving.

Spoken at Rsipatana:
10. Those who in youth have not led the holy life, or have failed to acquire true wealth, languish like old cranes in a pond without fish.

11. Those who in youth have not led the holy life, or have failed to acquire true wealth, lie sighing over the past, like broken arrows.

This concludes Chapter 11 concerning old age.

འཁོར་བའི་སྐྱེ་བ་དུ་མ་རུ། །དལ་གསོ་མེད་ཅིང་མཚམས་མེད་པར།།
ཁྱིམ་གྱི་བྱེད་པོ་འཚོལ་བ་ན། །ཡང་ཡང་སྐྱེ་བ་སྡུག་བསྔལ་གྱུར། ༨།

ཁྱིམ་གྱི་བྱེད་པོ་ཁྱོད་ནི་མཐོང་། །སླན་ཆད་ཁྱོད་ནི་ཁྱིམ་མི་བྱེད།།
ཁྱོད་ཀྱི་རྩིབས་ལོགས་རྣམས་ནི་བཅག །ཁྱིམ་གྱི་ཐོག་ནི་བཤིག་པར་བྱས།།
འདུས་མ་བྱས་ལ་བགྲོད་པའི་སེམས། །སྲེད་པ་ཟད་པ་འཐོབ་པར་འགྱུར། ༩།

དྲང་སྲོང་ལྟུང་བར་རོ།།
ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་མ་སྤྱད་ཅིང་། །གཞོན་དུས་ནོར་ནི་མ་རྙེད་པ།།
ཉ་རྣམས་ཟད་པའི་རྫིང་བུ་ན། །ཁྲུ་སྐྱར་རྒན་པོ་བཞིན་དུ་འཆི། ༡༠།

ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་མ་སྤྱད་ཅིང་། །གཞོན་དུས་ནོར་ནི་མ་རྙེད་པ།།
ཟད་ཅིང་ཆག་པའི་གཞུ་བཞིན་དུ། །སྔོན་གྱི་རྗེས་སུ་འགྲོད་པར་འགྱུར།། ༡༡།།

རྒས་པའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་གཅིག་པའོ།། ||

12. The Self

Spoken in Śiśumāragiri to Prince Bodhi:
1. If you hold yourself dear, you should diligently
Guard yourself. Let the wise one keep vigil during
the three watches of the night.

Spoken in the Jetavana Groce concerning Upananda:
2. You should first establish yourself in what is proper;
only then should you instruct others. Thus a wise
one will not be reproached.

Spoken concerning Tisya:
3. You should do what you teach others to do; if you
would train others, you should be well controlled
yourself. Difficult, indeed, is self-control.

Spoken concerning Kāśyayapakumārā:
4. You are truly your own protector; who else could
your protector be? When you have trained yourself well, you
will find the protector who is hard to find.

Spoken concerning Mahā Kāla:
5. The nonvirtue that a witless one commits is done by himself
(alone); it arises from himself and is produced by himself. It
grinds him down as diamond grinds another gem.

Spoken concerning Devadatta:
6. Just as a jungle creeper strangles the tree on which
it grows, just so, one who is exceedingly depraved
harms himself as only an enemy might wish.

Spoken in the Bamboo Grove:
7. It is easy to do things that are bad and harmful to
yourself. But exceedingly difficult to do are things
that are good and beneficial.

༡༢ བདག་གི་སྡི་ཚན།

བྱིས་པ་གསོད་ཀྱི་རིར་རྒྱལ་བུ་རྫོགས་ལྡན་ལ་གསུངས་པ།

བདག་ཉིད་གཅེས་པར་ཤེས་ན་ནི། །དེ་ནི་བསྲུང་ཞིང་ལེགས་བསྲུང་བྱ།།
དགོང་ཐུན་གསུམ་པོ་གང་ཡིན་ཡང་། །མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མེལ་ཚེ་བྱ། ༡།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཉེར་དགའ་ལའོ།།

ཐོག་མར་བདག་ཉིད་ཁོ་ན་ཡིས། །ཚུལ་དང་མཐུན་པར་འཇུག་བྱ་སྟེ།།
དེ་ནས་གཞན་ལ་བསླབ་པར་བྱ། །མཁས་པ་རྣམས་ནི་ཉོན་མི་མོངས། ༢།

སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

ཇི་ལྟར་གཞན་ལ་གདམས་བྱས་པ། །དེ་ལྟར་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་བྱ།།
བདག་ཉིད་དུལ་ན་གཞན་རྣམས་འདུལ། །བདག་ཉིད་ཁོ་ན་གདུལ་བར་དཀའ། ༣།

འོད་སྲུང་གཞོན་ནུའི་མ་ལ་གསུངས་པ།

བདག་ཉིད་བདག་གི་མགོན་ཡིན་གྱི། །གཞན་ལྷ་སུ་ཞིག་མགོན་དུ་འགྱུར།
བདག་ཉིད་ཁོ་ན་ལེགས་དུལ་ན། །རྙེད་པར་དཀའ་བའི་མགོན་བརྙེད་འགྱུར། ༤།

ནག་པོ་ཆེན་པོ་ལའོ།།

རང་ཉིད་ཁོ་ནས་སྡིག་པ་བྱས། །རང་ལས་སྐྱེས་ཤིང་རང་ལས་བྱུང་།།
རྡོ་རྗེ་ཕོག་པའི་སྒུ་ཏིག་བཞིན། །ཀློ་ངན་མངོན་པར་བརྗི་བར་བྱེད། ༥།

ལྷས་སྦྱིན་ལའོ།།

གང་ཞིག་ཤིན་ཏུ་ཚུལ་འཆལ་བ། །འཁྲི་ཤིང་གིས་བསྐོར་སྡུ་ལ་བཞིན།།
དགྲ་ཡིས་ཇི་ལྟར་འདོད་སྤྱུར་བ། །དེ་ལྟར་དེ་ཡིས་རང་ལ་བྱེད། ༦།

འོད་མའི་ཚལ་དུའོ།།

བདག་ཉིད་ལ་ནི་གནོད་འགྱུར་བའི། །ཉེས་པ་རྣམས་ནི་བྱེད་པར་སླ།།
ཕན་དང་ལེགས་པ་གང་ཡིན་པ། །དེ་ནི་མཆོག་ཏུ་བྱ་བར་དཀའ། ༧།

Spoken in the Jetavana Grove:
8. Whoever, on account of perverted views, scorns the teaching of the arhats, the noble ones, and those who live by the Dharma -- that fool is like the bamboo that dies as soon as it bears fruit.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Kāla the younger:
9. By yourself is nonvirtue done; by yourself are you defiled. By yourself is nonvirtue left undone; by yourself are you made pure. Purity and impurity depend on yourself; no one can purify another.

Spoken in the Jetavana Grove:
10. Do not neglect your own welfare for the sake of another, however great. Clearly understanding your own welfare, remain focused upon the ultimate truth.

This concludes Chapter 12 concerning the self.

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ༌འོ།།

ཆོས་ཀྱི་འཚོ་དང་འཕགས་པ་དང་། །དགྲ་བཅོམ་རྣམས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ།།
གང་གིས་རབ་ཏུ་སྟོང་བྱེད་པའི། །བློ་ངན་སྡིག་ལྡ་ལ་གནས་པ།།
སྨྲུག་མའི་ཤིང་བཞིན་རང་ཉིད་ནི། །གསོད་པར་བྱེད་པའི་འབྲས་བུ་འབྱིན། ༨།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ནག་པོ་ཆུང་བ་ལའོ།།

སྡིག་པ་བྱེད་པ་རང་ཉིད་དེ། །རང་ཉིད་ཀོ་ནས་ཉོན་མོངས་བྱས།།
སྡིག་ལས་ལྡོག་པ་རང་ཉིད་དེ། །རང་ཉིད་ཀོ་ནས་རྣམ་པར་དག།
དག་དང་མ་དག་རང་ཉིད་དེ། །གཞན་གྱིས་གཞན་ནི་དག་མི་བྱེད། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ༌འོ།།

གཞན་དོན་མང་པོའི་སླད་དུ་ཡང་། །རང་གི་དོན་ནི་བཏང་མི་བྱ།།
རང་དོན་མངོན་པར་ཤེས་པ་ཡིས། །དམ་པའི་དོན་ནི་ལྷུར་བླངས་བྱ།།༡༠།།

བདག་གི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་གཉིས་པའོ།། །།

13. The World

Spoken in the Jetavana Grove:
1. Do not follow the vulgar way; do not live in heedlessness; do not hold false views; do not linger long in worldly existence.

Spoken to Śuddhodana in the Nyagrodha Grove:
2. Arise! Do not be heedless! Lead a righteous life. The righteous live happily both in this world and the next.

3. Lead a righteous life; lead not a base life. The righteous live happily both in this world and the next.

Spoken in the Jetavana Grove:
4. One who looks upon the world as a bubble or a mirage, he will not be seen by the Lord of Death.

Spoken to Abhaya in the Bamboo Grove:
5. Come! Behold this world, which is like an ornamented royal chariot. The childish are attracted, but the wise have no attachment.

6. He who, having been heedless, is heedless no more, illuminates this world like the moon freed from clouds.

Spoken in the Jetavana Grove concerning Angulimālā:
7. He who by good deeds covers the nonvirtue he has done, luminates this world like the moon freed from clouds.

8. The world is shrouded in darkness; here only a few can see the way to freedom. Those few are like birds escaping from a net and flying to the realms of bliss.

༡༣ འཇིག་རྟེན་གྱི་སྙེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་འོ།།

དམན་པའི་ཆོས་ནི་བསྟེན་མི་བྱ། །བག་མེད་པར་ནི་གནས་མི་བྱ།།
ལོག་པའི་ལྟ་བ་བསྟེན་མི་བྱ། །འཇིག་རྟེན་འཕེལ་བར་མི་འགྱུར་བྱ། ༡།

ཉ་གྲོ་དྷའི་ཀུན་དགའ་ར་བར་ཟས་གཙང་ལའོ།།

བག་མེད་མི་བྱ་ལྡང་བར་བྱ། །ཆོས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་བཟང་པོ་སྤྱད།།
འཇིག་རྟེན་འདི་དང་གཞན་དུ་ཡང་། །ཆོས་ལ་སྤྱོད་པ་བདེ་བར་གཟིམ། ༢།

ཆོས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་བཟང་པོ་སྤྱད། །ཉེས་པར་སྤྱོད་པ་དེ་མི་སྤྱད།།
འཇིག་རྟེན་འདི་དང་གཞན་དུ་ཡང་། །ཆོས་ལ་སྤྱོད་པ་བདེ་བར་གཟིམ། ༣།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་འོ།།

ཇི་ལྟར་ལྦ་བ་མཐོང་བ་དང་། །ཇི་ལྟར་སྨིག་རྒྱུ་མཐོང་གྱུར་པ།།
འཇིག་རྟེན་དེ་ལྟར་མཐོང་བ་རྣམས། །འཆི་བདག་རྒྱལ་པོས་མཐོང་མི་འགྱུར། ༤།

འོད་མའི་ཚལ་དུ་འཇིགས་མེད་ལའོ།།

རྒྱལ་པོའི་ཤིང་རྟ་ཁྲ་བོ་བཞིན། །འཇིག་རྟེན་འདི་ཉིད་བལྟ་བ་སྤྲོན།།
གང་ལ་བྱིས་པ་ཆགས་གྱུར་ཀྱང་། །ཡིགས་པར་དགོངས་རྣམས་ཞེན་མ་ཡིན། ༥།

གང་ཞིག་སྔོན་ཆད་བག་མེད་ཀྱང་། །ཕྱིས་ནས་བག་དང་ལྡན་གྱུར་པ།།
སྤྲིན་ལས་གྲོལ་བའི་ཟླ་བ་བཞིན། །འཇིག་རྟེན་འདི་ན་དེ་གསལ་འགྱུར། ༦།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་སོར་ཕྲེང་ཅན་ལའོ།།

གང་གིས་སྡིག་པའི་ལས་བྱས་པ། །དགེ་བས་གཡོགས་པར་གྱུར་པ་དེ།།
སྤྲིན་ལས་གྲོལ་བའི་ཟླ་བ་བཞིན། །འཇིག་རྟེན་འདི་ན་རབ་གསལ་འགྱུར། ༧།

འཇིག་རྟེན་འདི་ནི་ལོང་ནག་སྟེ། །འདི་ན་ཉུང་དུ་ཙམ་ཞིག་མཐོང་།།
རྒྱ་ལས་ཐར་བའི་བྱ་བཞིན་དུ། །མཐོ་རིས་ཡུལ་དུ་འགྲོ་བ་ཉུང་། ༨།

Spoken to Tisya in the Jetavana Grove:
9. Those with miracle powers can traverse the sky like swans flying on the path of the sun; the wise leave the world altogether after vanquishing Māra and his host.

Spoken in the Jetavana Grove:
10. The liar who has violated the one law (of truthfulness), who is indifferent to the hereafter -- there is no nonvirtue that he will not do.

Spoken in the Jetavana Grove:
11. Truly, misers will not go to heavenly realms; nor do fools praise generosity. But the wise one rejoices in giving, and by that alone does he become happy in the next life.

12. Better than sole sovereignty over the earth, better than going to the higher realms, better even than lordship over all the worlds is the fruition of stream entry.

This concludes Chapter 13 concerning the world.

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

ངང་པ་ཉི་མའི་ལམ་དུ་བགྲོད། །རྫུ་འཕྲུལ་ལྡན་པ་མཁའ་ལ་འགྲོ།།
སྡེ་དང་བཅས་པའི་བདུད་ཕམ་ནས། །བརྟན་པ་འཇིག་རྟེན་དག་ལས་འདའ། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

ཆོས་གཅིག་འདའ་བར་བྱས་པ་ཡི། །བརྫུན་ཚིག་སྨྲ་བའི་སྐྱེ་བོ་ནི།།
འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་བཏྙས་རྣམས་ཀྱིས། །མི་བྱ་བ་ཡི་སྡིག་པ་མེད།་༡༠།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

འཇུངས་པ་མཐོ་རིས་འཇིག་རྟེན་མི་འགྲོ་སྟེ། །བྱིས་པ་སྦྱིན་པའི་ཕན་ཡོན་བརྗོད་མི་བྱེད།།
བསྟན་པ་སྦྱིན་ལ་རྗེས་སུ་ཡི་རངས་པ། །དེ་ཡིས་དེ་ནི་གཞན་དུ་བདེ་བར་འགྱུར། ༡༡།

ས་སྟེང་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་དང་། །མཐོ་རིས་ཡུལ་ལ་བགྲོད་པ་འམ།།
འཇིག་རྟེན་ཀུན་ལ་དབང་བ་ལས། །རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པའི་འབྲས་བུ་མཆོག །༡༢།།

འཇིག་རྟེན་གྱི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་གསུམ་པའོ།། །།

14. The Buddha

Spoken to the brahmins in the land of Uruvilvā:
1. No one can deceive the Buddha, the one with limitless range, whose victory is unassailable, who cannot be pursued by any of the vanquished defilements.

2. No one can deceive the Buddha, the one with limitless range, in whom the entangling and embroiling craving that perpetuates becoming no longer exists.

Spoken in the city of Kāśī:
3. Those wise ones who are constant in their meditation and who delight in the calm of renunciation – even the gods pray to such mindful ones, the perfect buddhas.

Spoken to the king of the nāgas in Vārānasī:
4. Hard is it to be born a human; hard is the life of mortals. Hard is it to gain the opportunity of hearing the sublime Dharma, and hard to encounter is the arising of the Buddha.

Spoken to Ananda in the Jetavana Grove:
5. Avoid all nonvirtue, cultivate good, and discipline your own mind -- this is the teaching of the Buddha.

6. Enduring patience is the highest austerity. "Nirvana is supreme," say the buddhas. He is not a true monk who hams another, nor a true renunciate who oppresses others.

7. Do not despise others, do not harm, restrain (yourself) according to the code of monastic discipline, eat food moderately, dwell in solitude, be devoted to meditation -- this is the teaching of the Buddha.

༡༨ སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྡེ་ཚན།

ཡུལ་ལྡེང་རྒྱས་སུ་བྲམ་ཟེ་ལ་གསུངས་པ།

གང་གི་རྒྱལ་བ་ཕམ་པར་མི་ནུས་ཏེ། །འདི་ཡི་རྒྱལ་བ་འཇིག་རྟེན་སུས་མི་བགྲོད།།
སངས་རྒྱས་མཐའ་མེད་སྤྱོད་ཡུལ་གནས་མེད་དེ། །ལམ་ནི་གང་གི་ཁྱོད་ཀྱིས་བགྲི་བར་བྱ། ༡།

སྲེད་པའི་དྲྭ་བ་དུག་གི་བདག་ཉིད་ཅན། །གར་ཡང་འཁྲིད་པ་གང་ལ་ཡོད་མིན་ན།།
སངས་རྒྱས་མཐའ་མེད་སྤྱོད་ཡུལ་གནས་མེད་དེ། །ལམ་ནི་གང་གིས་ཁྱོད་ཀྱིས་བགྲི་བར་བྱ། ༢།

གྲོང་ཁྱེར་གསལ་ལྡན་དུའོ།།

གང་ཞིག་བསམ་གཏན་ལྷུར་ལེན་བརྟན། །བྱ་མེད་ཉེ་བར་ཞི་ལ་དགྱེས།།
རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་དྲན་ལྡན་པ། །དེ་རྣམས་ལ་ནི་ལྷ་ཡང་སྨོན། ༣།

ཨཱ་རཱ་ཋ་ཤིར་ཀླུའི་རྒྱལ་པོ་ལའོ།།

མི་ཉིད་རབ་ཏུ་འཐོབ་དཀའ་སྟེ། །འཆི་བར་ངེས་རྣམས་གསོན་པར་དཀའ།།
དམ་པའི་ཆོས་ནི་ཐོས་པར་དཀའ། །སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་འབྱུང་བར་དཀའ། ༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཀུན་དགའ་བོ་ལའོ།།

སྡིག་པ་ཅི་ཡང་མི་བྱ་ཞིང་། །དགེ་བ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་བྱ།།
རང་གི་སེམས་ནི་ཡོངས་སུ་འདུལ། །འདི་ནི་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་ཡིན། ༥།

བཟོད་པ་དཀའ་ཐུབ་དམ་པ་བཟོད་པ་ནི། །མྱ་ངན་འདས་པ་མཆོག་ཅེས་སངས་རྒྱས་གསུངས།།
རབ་ཏུ་བྱུང་བ་གཞན་ལ་གནོད་པ་དང་། །གཞན་ལ་འཚེ་བ་དགེ་སྦྱོང་མ་ཡིན་ནོ། ༦།

སྨོད་པར་མི་བྱ་བརྡེག་མི་བྱ། །སོ་སོར་ཐར་པ་ཡང་དག་སྡོམ། །ཟས་ཀྱི་ཚོད་ནི་རིག་པ་དང་།།
བས་མཐའ་དག་ཏུ་གནས་མལ་བྱ། །ལྷག་པའི་བསམ་པ་ཡང་དག་སྦྱར། །འདི་ནི་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་ཡིན། ༧།

Spoken in the Jetavana Grove:
8. There is no satisfying sensual desires, even with a rain of gold coins. Sensual pleasures give little satisfaction and much pain.

9. Having understood this, the wise one finds no delight even in heavenly pleasures. A disciple of the supreme Buddha delights in the destruction of craving.

Spoken to the brahmins in the Jetavana Grove:
10. Driven by fear, beings go for refuge to many places -- to hills, woods, groves, trees, and shrines.

11. They provide no safe refuge; they are not the supreme refuge. One will not be released from suffering by resorting to such refuges.

12-13. He who has gone for refuge to the Buddha, his Dharma, and his Sangha penetrates the Four Noble Truths with transcendental wisdom -- suffering, the cause of suffering, the cessation of suffering, and the Noble Eightfold Path leading to the cessation of suffering.

14. This, indeed, is the safe refuge, this is the supreme refuge. One will be released from all suffering by resorting to such a refuge.

Spoken in the Jetavana Grove:
15. Hard to find is a truly wise person; one is not born everywhere. Wherever such a wise person is born, that clan thrives happily.

16. Happy is the birth of a buddha; happy is the enunciation of the sacred Dharma; happy is the harmony in the Order, and happy is the austerity pursued by the harmonious ones.

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་གསུངས།

ཀཱརྵ་པ་ཎའི་ཆར་བབས་ཀྱང་། །འདོད་པ་རྣམས་ལ་ཚིམ་པ་མེད།།
གྱང་ཡུན་ཐུང་ལ་སྡུག་བསྔལ་བ། །འདོད་པ་ཡིན་ཞེས་མཁས་པས་ཤེས། ༨།

ལྷ་ཡི་འདོད་པ་དག་ལ་ཡང་། །དེ་ཡིས་དགའ་བ་མེད་པར་རྟོགས།།
རྫོགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཉན་ཐོས་རྣམས། །སྲིད་པ་ཟད་པ་དག་ལ་དགའ། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་བྲམ་ཟེ་ཨགྒི་དཏྟ་ལ་གསུངས།

རི་དང་ནགས་དང་མཆོད་རྟེན་དང་། །ཀུན་དགའ་ར་བ་ལྗོན་ཤིང་ལ།།
འཇིགས་པས་སྐྲགས་པའི་མི་རྣམས་ནི། །ཕལ་ཆེར་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་བ་ཡིན། ༡༠།

འདི་དག་དགེ་བའི་སྐྱབས་མིན་ཏེ། །སྐྱབས་ཀྱི་མཐར་ཐུག་འདི་དག་མིན།།
འདི་དག་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཡིས། །སྡུག་བསྔལ་ཀུན་ལས་གྲོལ་མི་འགྱུར། ༡༡།

སངས་རྒྱས་ཆོས་དང་དགེ་འདུན་ལ། །གང་གིས་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཡིས།།
སྡུག་བསྔལ་སྡུག་བསྔལ་ཀུན་འབྱུང་དང་། །སྡུག་བསྔལ་རབ་ཏུ་འདས་པ་དང་། ༡༢།

སྡུག་བསྔལ་ཉེར་ཞི་ལ་བགྲོད་པའི། །འཕགས་ལམ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པོ་སྟེ།།
འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་པོ་རྣམས། །ཡང་དག་ཤེས་རབ་ཀྱིས་མཐོང་འགྱུར། ༡༣།

འདི་དག་དགེ་བའི་སྐྱབས་ཡིན་ཏེ། །སྐྱབས་ཀྱི་མཐར་ཐུག་འདི་དག་ཡིན།།
འདི་དག་སྐྱབས་སུ་སོང་བ་ཡིས། །སྡུག་བསྔལ་ཀུན་ལས་རབ་གྲོལ་འགྱུར། ༡༤།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་གསུངས།

སྐྱེས་བུ་ཅང་ཤེས་རྙེད་པར་དཀའ། །ཐམས་ཅད་ཀུན་དུ་དེ་མི་འབྱུངས།།
གང་དུ་བརྟན་པ་དེ་འབྱུངས་པའི། །རིགས་དེ་རྣམས་ལ་བདེ་བ་འཕེལ། ༡༥།

སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་བདེ་བ་སྟེ། །དམ་པའི་ཆོས་ནི་བསྟན་པ་བདེ།།
དགེ་འདུན་མཐུན་པ་བདེ་བ་སྟེ། །མཐུན་པ་རྣམས་ཀྱི་དཀའ་ཐུབ་བདེ། ༡༦།

Spoken concerning the caitya of Kāśyapa:
195-196. One who reveres those worthy of reverence, the buddhas and their disciples, who have transcended all obstacles and passed beyond the reach of sorrow and lamentation -- he who reveres such peaceful and fearless ones, his merit none can compute by any measure. (17-18)

This concludes Chapter 14 concerning the Buddha.

འོད་སྲུང་གི་མཆོད་རྟེན་དུ་འོ།།

སྨྲོས་པ་རྣམས་ལས་རབ་འདས་ཤིང་། །སྲིད་དང་མྱ་ངན་ཡོངས་ཟད་པའི།།
མཆོད་འོས་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སམ། །འོན་ཏེ་ཉན་ཐོས་རྣམས་ལ་མཆོད། ༡༧།

གང་ལ་མི་འཇིགས་མྱང་འདས་པ། །དེ་རྣམས་དེ་ལྟར་མཆོད་པ་ཡི།།
བསོད་ནམས་འདི་འདྲ་དག་གི་ཚད། །སུས་ཀྱང་བགྲང་བར་ནུས་མ་ཡིན།། ༡༨།།

སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་བཞི་པའོ།། ||

15. Happiness

Spoken in the city of the Śākyas:
1. Even though we live among enemies, we don't see them as enemies. Not seeing enemies as enemies, how wonderful to live with happiness, even in the middle of enemies we are free of enemies.

2. Never harming even those who would hurt us, how wonderful to live without harm in the midst of harmful people.

3. Never feeling avarice among the greedy, how wonderful to dwell without yearning among the possessive.

4. Happy, indeed, we live, we who possess nothing. We abide nourished by joy, like the Radiant Gods.

Spoken in Śravastī concerning King Prasenajit:
5. Victory begets enmity; the defeated dwell in pain. Happily the peaceful live, discarding both victory and defeat.

Spoken in Śravastī concerning an attractive woman:
6. There is no fire like lust and no opponent like hatred. There is no suffering like the aggregates (of existence) and no happiness higher than peace.

7. Hunger is the worst disease, samsara the worst suffering. Knowing this as it really is, the wise realize nirvana, the highest bliss.

Spoken to Prasenajit in Kosala:
8. Health is the greatest gain and contentment the greatest wealth. A trustworthy person is the best kinsman, and freedom from sorrow the greatest happiness.

༡༥ བདེ་བའི་སྡེ་ཚན།

ཤཱཀྱའི་གྲོང་དུའོ།།

དགྲ་ལ་དགྲ་རུ་མི་བྱེད་པ། །ཨེ་མ་བདག་ཅག་བདེ་བར་འཚོ།།
དགྲ་བོའི་མི་ཡི་ནང་དུ་ཡང་། །བདག་ཅག་དགྲ་དང་བྲལ་བར་གནས། ༡།

གནོད་ལ་གནོད་པར་མི་བྱེད་པ། །ཨེ་མ་བདག་ཅག་བདེ་བར་འཚོ།།
གནོད་བྱེད་མི་ཡི་ནང་དུ་ཡང་། །བདག་ཅག་གནོད་པ་མེད་པར་གནས། ༢།

ཧམས་ལ་ཧམས་པར་མི་བྱེད་པ། །ཨེ་མ་བདག་ཅག་བདེ་བར་འཚོ།།
ཧམས་པའི་མི་ཡི་ནང་དུ་ཡང་། །བདག་ཅག་གདོགས་འདོད་བྲལ་བར་གནས། ༣།

གང་ལ་ཅི་ཡང་མེད་གྱུར་པ། །ཨེ་མ་བདག་ཅག་བདེ་བར་འཚོ།།
འོད་གསལ་གྱི་ནི་ལྷ་བཞིན་དུ། །བདག་ཅག་དགའ་བ་ཟ་བར་གྱུར། ༤།

མཉན་ཡོད་དུ་གསལ་རྒྱལ་ལའོ།།

རྒྱལ་བ་ཡིས་ནི་དགྲ་བོ་འཕེན། །ཕ་རོལ་རྒྱལ་བ་སྡུག་བསྔལ་ཉལ།།
རྒྱལ་དང་ཕམ་པ་བོར་བྱས་ནས། །ཉེ་བར་ཞི་བ་བདེ་བར་གཟིམ། ༥།

མཉན་ཡོད་དུ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་ལའོ།།

འདོད་ཆགས་འདྲ་བའི་མེ་མེད་དེ། །ཁྲོ་བ་འདྲ་བའི་རྩོད་ཟླ་མེད།།
ཕུང་པོ་འདྲ་བའི་སྡུག་བསྔལ་མེད། །ཞི་བ་ལས་ལྷག་བདེ་བ་མེད། ༦།

བཀྲེས་པ་ནད་ཀྱི་ཐུ་བོ་སྟེ། །འཁོར་བ་དགྲ་ཡི་ཐུ་བོ་ཉིད།།
འདི་རྣམས་ཤེས་པ་ལ་ལྟོས་ན། །མཆོག་གི་བདེ་བ་མྱང་འདས་ཡིན། ༧།

ཀོ་ས་ལར་གསལ་རྒྱལ་ལའོ།།

ནད་མེད་པ་ནི་རྙེད་པའི་མཆོག །ཆོག་ཤེས་པ་ནི་ནོར་གྱི་མཆོག །
མཛའ་བའི་གྲོགས་ནི་གཉེན་གྱི་མཆོག །མྱ་ངན་འདས་པ་བདེ་བའི་མཆོག ༨།

Spoken to Tisya in Vaiśālī:
9. Having tasted solitude and savored peace, one drinks deeply of the nectar of Dharma and becomes pain-free and stainless.

10. Good it is to see the noble ones; to live with them is ever blissful. One will always be happy by not encountering fools.

11. Indeed, he who engages with fools grieves for long. Association with fools is always painful, like partnership with an enemy. But association with the wise is happy, like meeting one's own kinsmen.

12.. Therefore, follow those with good hearts, who are learned, firm in conduct, righteous, disciplined, and wise. One should follow only such a person who is truly good and discerning, just as the moon follows the path of the stars.

This concludes Chapter 15 concerning happiness.

ཡངས་པ་ཅན་དུ་སྐར་རྒྱལ་ལའོ།།

རབ་ཏུ་དབེན་པའི་རོ་དང་ནི། །ཉེ་བར་ཞི་བའི་རོ་བཏུང་ནས།།
ཆོས་ཀྱི་དགའ་བའི་རོ་འཐུང་བ། །འཇིག་པ་མེད་ཅིང་སྡིག་མེད་འགྱུར། ༩།

འཕགས་པ་རྣམས་ནི་མཐོང་བ་ལེགས། །ཡང་དག་འགྲོགས་པ་རྟག་ཏུ་བདེ།།
བྱིས་པ་རྣམས་ནི་མ་མཐོང་ན། །རྟག་ཏུ་བདེ་བ་ཉིད་དུ་འགྱུར། ༡༠།

བྱིས་དང་ལྷན་ཅིག་སྒྲོད་པ་ནི། །ཡུན་རིང་དུས་སུ་མྱ་ངན་འགྱུར།།
བྱིས་པ་རྣམས་ནི་དགྲ་བཞིན་ཏེ། །འགྲོགས་ན་ཀུན་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་འགྱུར།།
བརྟན་པ་རྣམས་ནི་གཉེན་བཞིན་ཏེ། །ཡང་དག་འགྲོགས་ན་བདེ་བར་གནས། ༡༡།

དེས་ན་གཞུང་བཟང་མཁས་པ་མང་ཐོས་ལྡན། །ཚུལ་བརྟན་བརྟུལ་ཞུགས་ཅན་དང་ཡ་རབས་ཏེ།།
དེ་འདྲའི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་བློ་ལྡན་རྣམས། །སྐར་མའི་ལམ་ལ་ཟླ་བ་བཞིན་དུ་བསྟེན། ༡༢།

བདེ་བའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅོ་ལྔ་པའོ།། །།

16. Affection

Spoken to three śramaneras in the Jetavana Grove:
1. When you apply yourself to things that should be avoided and do not apply yourself where exertion is needed, you only link up with your own attachment. By grasping at pleasures, you give up your true welfare.

2. Do not keep company with dear ones and definitely not with unpleasant ones. The absence of the beloved and presence of those not dear are both painful.

3. Therefore, hold no one dear, for separation from the dear is painful. By never grasping at affection, you will never be bound by its chains.

Spoken in the Jetavana Grove:
4. From endearment springs grief, from endearment springs fear. For one who is wholly free from endearment there is no grief, no fear.

5. From cherishing springs grief, from cherishing springs fear. For one who is wholly free from cherishing there is no grief, no fear.

6. From infatuation springs grief, from infatuation springs fear. For one who is wholly free from cherishing there is no grief, No fear.

7. From desire springs grief from desire springs fear. For one who is wholly free from desire there is no grief; no fear?

8. From craving springs grief, from craving springs fear. For one who is wholly free from craving there is no grief, no fear.

༡༤ དགའ་བའི་སྡེ་ཚན།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་དགེ་རྩུལ་གསུམ་ལའོ།།

རྣལ་འབྱོར་མིན་ལ་བདག་ཉིད་སྦྱོར། །རྣལ་འབྱོར་ལ་ཡང་སྦྱོར་བ་བྲལ།།
དོན་བོར་དགའ་བ་འཛིན་པ་ནི། །བདག་ཉིད་རྗེས་སུ་སྦྱོར་ལ་ཆགས། ༡།

དགའ་བ་ལ་ནི་མ་འགྲོགས་ཤིག །མི་དགའ་བ་ལ་ནམ་ཡང་མིན།།
དགའ་བ་མ་མཐོང་སྡུག་བསྔལ་ཏེ། །མི་དགའ་མཐོང་བ་སྡུག་བསྔལ་ལོ། ༢།

དེས་ན་དགའ་བར་མི་བྱ་སྟེ། །དགའ་བོ་བོར་བ་སྡིག་པ་ཉིད།།
གང་ཡང་དགའ་བར་མི་འཛིན་པ། །དེ་ལ་སྒྲོག་ནི་ཡོད་མ་ཡིན། ༣།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུའོ།།

དགའ་བ་རྣམས་ལས་མྱ་ངན་སྐྱེ། །དགའ་བ་རྣམས་ལས་འཇིགས་པ་སྐྱེ།།
དགའ་བ་རྣམས་ནི་སྤངས་བྱས་ན། །མྱ་ངན་མེད་ཅིང་འཇིགས་པ་མེད། ༤།

གཅེས་པ་རྣམས་ལས་མྱ་ངན་སྐྱེ། །གཅེས་པ་རྣམས་ལས་འཇིགས་པ་སྐྱེ།།
གཅེས་པ་རྣམས་ནི་སྤངས་བྱས་ན། །མྱ་ངན་མེད་ཅིང་འཇིགས་པ་མེད། ༥།

ཆགས་པ་རྣམས་ལས་མྱ་ངན་སྐྱེ། །ཆགས་པ་རྣམས་ལས་འཇིགས་པ་སྐྱེ།།
ཆགས་པ་རྣམས་ནི་སྤངས་བྱས་ན། །མྱ་ངན་མེད་ཅིང་འཇིགས་པ་མེད། ༦།

འདོད་པ་རྣམས་ལས་མྱ་ངན་སྐྱེ། །འདོད་པ་རྣམས་ལས་འཇིགས་པ་སྐྱེ།།
འདོད་པ་རྣམས་ནི་སྤངས་བྱས་ན། །མྱ་ངན་མེད་ཅིང་འཇིགས་པ་མེད། ༧།

སྲིད་པ་རྣམས་ལས་མྱ་ངན་སྐྱེ། །སྲིད་པ་རྣམས་ལས་འཇིགས་པ་སྐྱེ།།
སྲིད་པ་རྣམས་ནི་སྤངས་བྱས་ན། །མྱ་ངན་མེད་ཅིང་འཇིགས་པ་ཅི། ༨།

Spoken in the Bamboo Grove:
9. People hold dear one who has excellent morality and excellent view, who abides in the Dharma, who speaks only truth, and who does what is appropriate for himself.

Spoken in the Jetavana Grove concerning nonreturners:
10. One who wishes for the ineffable (nirvana), whose mind is completely clear, and is no more bound by sense pleasures -- such a person is called "One Bound Upstream"

Spoken to Nandāputra at Rsipatana:
11. When, after a long absence, a person safely returns home from afar, his relatives, friends and well-wishers welcome him home upon arrival.

12. Likewise, when a virtuous person goes from this world to the next, his own good deeds will welcome him like a kinsman upon his arrival.

This completes Chapter 15 concerning happiness.

འོད་མའི་ཚལ་དུ་འོ།།

ཚུལ་ཁྲིམས་ལྟ་བ་ཕུན་སུམ་ཚོགས། །ཆོས་ལ་གནས་ཤིང་བདེན་པར་སྨྲ།།
རང་ལ་འོས་པའི་ལས་བྱེད་པ། །དེ་ལ་སྐྱེ་བོ་དགའ་བར་བྱེད། ༩།

རྒྱལ་བྱེད་ཚལ་དུ་ཕྱིར་མི་འོངས་ལའོ།།

བརྗོད་དུ་མེད་ལ་འདུན་པ་སྐྱེས། །ཡིད་ཀྱང་གསལ་བ་ཉིད་དུ་གྱུར།།
འདོད་ལ་འབྲེལ་བ་ལོག་པའི་སེམས། །གྱེན་དུ་རྒྱུ་བ་བྱ་བར་བརྗོད། ༡༠།

དྲང་སྲོང་ལྟུང་བར་དགའ་མོའི་བུ་ལའོ།།

སྐྱེས་བུ་ཡུན་རིང་འཁྱམས་གྱུར་ཏེ། །རྒྱང་ནས་བདེ་བར་སླེབས་པ་ལ།།
གཉེན་དང་བཤེས་དང་སྙིང་གྲོགས་རྣམས། །འོངས་པ་མངོན་པར་དགའ་བར་བྱེད། ༡༡།

དེ་བཞིན་བསོད་ནམས་བྱེད་པ་ཡང་། །འཇིག་རྟེན་འདི་ནས་གཞན་སོང་ན།།
མཛའ་བོ་སླེབས་ལ་གཉེན་གྱིས་བཞིན། །བསོད་ནམས་དག་གིས་བསུ་བར་བྱེད།། ༡༢།

དགའ་བའི་སྡེ་ཚན་ཏེ། ལེའུ་བཅུ་དྲུག་པའོ།། །།